

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:

Petru P. Barțiu

Adresa: Jokai n. 6.

Pe 1 an (52 nr. de câte 16 pag.) 6 cor.

Pe o jumăt. de an (26 de nr.) 3 cor.

Întemeietorul foii:

Dr. E. Dăianu.

Sonete.

II.

Voi, cei mai blânzi copii orfani ai firii,
 Voi v-ați trezit cu plângerea deodată;
 Așa a vrut ursita ne'ndurată,
 Să vă munciți în lumea umilirii.

Geteții voști cu pana'nduioșată
 Vă prorocesc de ziua premenirii,
 Dar voi trudiți, în toiul pătimirii
 Vă blăstămați viața sbuciumată...

V'aud plângând în groapa lor și morții...
 Voi ce-ați greșit, de'n veci tot sărăcia
 Și amarul greu vă cântă'n pragul porții?...

Ori cum de și-azi își mai descarcăurgia
 Atâția rei în voi, bătutii sortii — ?
 Doar voi din Zei vă trageți sămânția...! ?

Ion Roșloru.

Din „Logodnicii“ de A. Manzoni.

— Un fragment.* —

Câtva timp, fugarii noștri merseră în goana mare, tăcuți, cătând mereu în urmă, când unul, când altul, să vadă de-i urmărește cineva, sfârșiți cu toții de chinul alergării, de bătăile năvalnice ale inimii, de cumplita sbuciumare în care fuseseră, de durerea neizbândeii și de teama nelămurită a unei noi primejdii necunoscute. Mai vârtos încă, îi chinuia dangătul acela necurmat de clopote, pe care-l auziau vibrând în urmă-le, și care, cu cât se îndepărtau mai mult, venia mai stins, mai slăbit, mai cobitor.

Insfârșit muiară mersul. Fugarii ajungând într'un loc singuratec și fără țipenie de om, își încetăriră pasul și Agnese cea dintâi, după ce răsufă puțin, rupse tăcerea, întrebând pe Renzo și pe Menico cum și ce se întâmplase. Renzo istorisi scart trista lui pățanie, și toți trei apoi se întoarseră înspre copil care le împărtăși mai în tihnă povața călugărului și povesti ceea ce el însuși văzuse și pățise. Ascultătorii înțeleseră mai mult de cât știuse să le spună Menico și în fața celor auzite, se simțiră sguduiți de fiori; se opriră toți trei deodată, privindu-se în ochi unul pe altul, cuprinși de groază, și supt imboldul aceleiași porniri, toți trei într'o singură mișcare, își puseră câte o mână, care pe spatele, care pe capul copilului, vrând să-l mângăie și să-i mulțumească în taina sufletelor lor, pentru că fusese pentru ei un adevărat inger păzitor, vrând să-i arăte părerea lor de rău, față de spaima încercată de el și față de primejdia prin care trecuse, spre scăparea lor, și poate, mai știi? vrând să-i ceară chiar iertare.

* Celebrul roman al italianului Manzoni se va publica în curând, în traducerea colaboratorului nostru prețuit, *D. Tomescu*, la »Minerva« din București. Suntem fericiți a da acest fragment ca o pregustare a eselenței opere. — Redacțiunea.

»Acum, întoarce-te acasă, draguțe, să nu mai fie ai tăi îngrijorați de tine,« zise Agnese, și aducându-și aminte de darul făgăduit, scoase din buzunar două »*parpagliole*« și-i dete, adăogând „ți-e de ajuns, roagăte lui Dumnezeu să ne întâlnim iară cât mai curând, și atunci....», Renzo îi dete un »*berling*« nou, și-l sfătui mult, să nu sufle nimănui nici un cuvânt despre însărcinarea ce avuse din partea părintelui călugăr; Lucia îl mângăie din nou, salutându-l cu un glas, în care tremura o adâncă mâhnire; băețașul, foarte înduioșat, îi salută pe toți și se întoarse îndărăt: iar aceia își urmară calea, cuprinși cu toții de gânduri: femeile mergeau înainte, iar Renzo se ținea de urmă-le, ca și cum ar fi vrut să-le fie de pază. Lucia sta lipită strâns de brațul mamei, și înlătura încet, cu multă gingășie și cu multă îndemânare, sprijinul pe care tânărul căuta să-l dea pașilor ei, ce se trudeau într'o călătorie așa de anevoioasă pe cum era aceea, bântuind pe drumuri lăturalnice și rătăcite; se simția rușinată, ba chiar își făcea imputări în cugetul ei, pentru că-și îngăduise să stea prea mult în apropierea și-n intimitatea lui Renzo, atunci, când peste câteva clipe nădăjduia să-i fie soție. Acum, când visul acela se spulberase într'un chip așa de dureros, se căia c'a pășit prea departe, că și-a îngăduit prea mult, și, pe lângă atâtea pricini care o făcea să tremure, mai tremura încă și dintr'un sentiment de rușine și de sfială, care nu isvorește din conștiința răului, ci din sentimentul acela de sfială instinctivă, asemănător cu frica aceea a copilului, care tremură în întunec, fără să știe de cei

»Dar casa noastră«? — zise deodată Agnese. Ori cât de însemnată însă fu această întrebare, ea nu căpătă nici un răspuns, fiindcă nici unul din ei n'ar fi fost în stare să dea un răspuns mulțumitor.

Își urmară calea, cuceriiți de cea mai adâncă tăcere, și curând, ajunseră în locul ce se deschidea înaintea bisericii mănăstirești.

Renzo se apropie de ușă, și o sghiciuă ușor. Ușa se deschise numai decăt, și razele lunii, pătrunzând prin deschizătură, învăluiră chipul galben și barba de argint a părintelui Cristofor, care sta acolo neclintit, în adăstare. Văzând că nu

lipsia nimeni dintre ei, zise: »Slăvit să fie numele lui D-zeu!« și le făcu semn să între. Alături de el, se afla un alt călugăr; acesta era fratele paracliser, pe care el, prin rugăminți și prin argumente, îl înduplecase să vegheze cu el, să lase ușa neînchisă, și să stea acolo de pază, pentruca să primească pe acești sârmani năpăstuiți: și nu i-a fost tocmai ușor părintelui, cu toată autoritatea și cu toată faima sa de sfânt, să obțină dela laic această îngăduire neplăcută, periculoasă și împotriva rânduielii mănăstirești. După ce intrară, părintele Cristofor închise ușa încet și cu fereală. Atunci, paracliserul ne mai putând să rabde, chemă la oparte pe părinte, și-i șopti la ureche; »dar vai de mine, părinte! gândește-te... noaptea... în biserică... cu niște femei... să închizi... regula... părinte!...« Și clătina mereu din cap. Pe când se căsnia să îngăimeze aceste, vorbe, părintele Cristofor cugetă în sine: — ia 'n vezi, mă rog, dacă ar fi venit un tâlhar gonit din urmă, atunci fratele Fazio nu i-ar fi făcut nici o împotrivire, și acum când vine o sârmană nevinovată, care scapă din ghiarele lupului... »*Omnia munda mundis*,«* zise apoi, adresându-se așa deodată părintelui, Fazio, uitând că acesta nu înțelegea nici-o boabă latinească. Dar tocmai această pierdere din vedere făcu efectul, căci dacă părintele Cristofor s'ar fi pus să-l convingă prin argumente, atunci fratele Fazio n'ar fi zăbovit să-i aducă și el la rând-u alte argumente, și știe D-zeu sfântul, când și cum s'ar fi mântuit daravera asta; auzind însă acele vorbe grave, cu un înțeles misterios și pronunțate așa de hotărât, i-se păru că în ele trebuie să se cuprindă dezlegarea tuturor îndoelilor sale.

Se domoli și zise: »destul! Dumneavoastră vă pricepeți doară mai bine de cât mine în lucrurile astea«.

»Ai încredere, te rog« răspunse părintele Cristofor, și la lumina slabă a candelii care pâlpaia în fața altarului, să apropie de refugiații, cari stăteau nedumeriți, în așteptare, și le zise: »Fiilor! mulțumiți lui D-zeu, că v'a scăpat dintr'o cum-pănă așa de grea. Poate că în clipa asta...! »Și aci începu să lămurească ceea ce rânduiser să li se spună de cătră micul

* Orice faptă este bună, dacă izvorește dintr'o intenție curată.

mesager, și asta, fiindcă el nu bănuia că ei știu mai mult de cât el în privința asta, ci socotia că Menico i-a găsit liniștiți în casă, înainte de a fi sosit tâlharii. Nimeni nu-l desamăgi însă, spuindu-i adevărul, nici chiar Lucia, care simția totuși o remușcare ascunsă, în fața unei asemenea prefăcătorii, cu un om atât de bun, și așa de sincer; dar aceasta era noaptea zăpăcelei și a suptefugiilor.

»După toate astea, »urmă el,« vedeți bine, fii mei, că țara asta nu vă mai poate adăposti la sânul ei. E țara voastră, vați născut în pământul ei, n'ați făcut nimănuia nici un rău, dar pesemne așa e voia lui D-zeu. E numai o încercare, fiilor: îndurați-o cu răbdare, cu încredere, fără să cărtiți, și fiți siguri, că va veni un timp, când voi înșivă veți fi mulțumiți de cele ce se întâmplă acum. —

Că am chibzuit să vă pun la îndemână un sălaș de adăpost pentru clipele aste de cumpănă. Nădăjduesc, că în curând veți putea să vă întoarceți teferi, iarăși la casele voastre; oricum, D-zeu se va îngriji de o mai bună soartă a voastră; iar eu, firește, mă voiu sili să mă fac vrednic de cinstea pe care mi-o face, alegându-mă de slugitor al său, întru ajutorarea și ocrotirea voastră, sărmani prigonți de soartă. »Voi«, continuă îndreptându-se către cele două femei, »veți putea să mâneți la ***. Acolo veți fi cu desăvârșire scutite de ori ce primejdie, și totdeodată, nu veți fi prea depărtate de căminul vostru. Să cercetați de mănăstirea noastră, să chemați pe părintele stareț, și să-i dați din parte-mi această scrisoare: el va fi pentru voi un al doilea părinte Cristofor. Iar tu, dragul meu Renzo, vei trebui de asemeni, să te pui pentru un moment, la adăpostul furiei vrășmașilor tăi, și chiar la adăpostul furiei tale. Să duci scrisoarea asta părintelui Bonaventura de Lodi, în mănăstirea noastră Porta Orientale, din Milan. El te va îngriji ca un tată, îți va da povețele trebuincioase și îți va găsi de lucru, până ce vei putea să te întorci iarăși la casa ta, ca să trăiți în tihnă și în pace. Mergeți acum la țarmul lacului, lângă vărsarea lui »Bione«. Acesta-i un torente, la câțiva pași de Pescarenico.

»Acolo veți afla o luntre mare, priponită la mal. Veți

zice: barca! — Veți fi întrebați: pentru cine? — să răspun-deți: San Francisco.

Barca vă va lua și vă va duce la celalt țărm, unde veți găsi o căruță, care vă va duce drept până la ***».

Cine ar întreba, cum de a putut părintele Cristofor să capete așa de iute aceste mijloace de călătorie, pe apă și pe uscat, acela ar dovedi, că nu cunoaște cât de mare era pu-terea unui călugăr-capuțin, care trecea de sfânt în ochii tutu-loră. Mai rămânea acum de chibzuit asupra bunei paze a caselor, rămase în urmă fără stăpâni.

Părintele primi cheile fiecăruia, luându-și asupra grija de ale înmâna acelora, cari fură recomandați, ca oameni de încredere, de către Renzo și Agnese. Aceasta, scoțindu-și din buzunar cheia ei, dete drumul unui oftat adânc, gândind, că în clipa aceea casa ei era cu ușile lapărete, că diavolul tre-cuse prin ea, și cine știe ce brumă va mai rămâne de păzit, din tot avutul ei.

»Înainte de a pleca«, zise părintele, »să ne rugăm îm-preună lui D-zeu, ca să fie mereu cu voi în timpul acestei că-lătorii, și mai ales, să vă dea tăria, să vă dea dragostea tre-buitoare, ca să puteți umbla în căile și în vrerile lui«. Zicând așa, îngenunchiă în mijlocul bisericii și toți făcură același lucru.

După ce se rugară câteva clipe în taină, părintele, cu glas ușor, dar lămurit, pronunță aceste vorbe: »ne rugăm ție Doamne, și pentru păcătosul acela, care ne-a adus în această cumpănă. Am fi nevrednici de mila ta, dacă nu ți-am cere-o din toată inima și pentru el. Noi, în răstriștea noastră, avem cel puțin mângăierea întăritoare, că mergem pe calea, pe care tu ne-ai îndreptat: noi nu putem să-ți așternem la picioarele tale năcazurile și suferințele noastre, și ele se vor preschimba în binecuvântări cerești; dar el,... el care e vrășmașul tău... O! nefericitul de el! să se pue împotriva puterii tale! Fie-ți milă de el, Doamne, îndulcește-i inima, adu-l din nou în turma credincioșilor tăi și hărăzește-i toate darurile cerești, pe care și noi, robii tăi, am putea să ți-le cerem pentru sufletul nostru».

Sculându-se apoi, cu înfățișarea unui om grăbit, zise: »haide, fiilor, nu e vreme de perdut: Dumnezeu să vă poarte

de grijă, ingerul lui să fie cu voi: mergeți» Şi pe când erau gata să pornească, cu sufletul cuprins de-un simţământ ce nu se poate împărtaşi prin vorbe, părintele adaogă, cu voce înduioşată: »inima mea-mi spune, c'o să ne vedem încurând.«

Fără indoială, că pentru acela care-i ascultă glasul, inima are întotdeauna ceva de spus, asupra celor ce se vor întâmpla. Dar ce ştie inima? — Abia numai o fărâmə din cele ce s'au întâmplat.

Fără s'aştepte răspuns, părintele Cristofor se retrase înspre altar; drumeţii eşiră din biserică, şi fratele Tazio încuiă uşa, luându-şi rămas bun, cu glasul de asemenea înduioşat.

Ei porniră tăcuţi, către ţărmul spre care fuseseră îndreptaţi; văzură luntrea pregătită, şi dând cuvântul de ordine, se suiră în ea

Luntraşul, proptind lopata în ţărm, se depărtă de el apucând apoi şi cealaltă lopată, şi vâsbind cu amândouă braţele, ieşi la larg, plutind spre ţărmul din potrivă. Nu adia nici o suflare de vânt; lacul dormia liniştit şi neted, şi ai fi crezut că e încremenit, dacă n'ai fi zărit tremurarea uşoară a undelor mărunte, în luciul cărora se oglindea luna, din înaltul cerului. S'auzia numai tălăzuirea uşoară, ce se spărgea innăbuşită de prundul termului, geamătul îndepărtat al apei, de pilaştrii podului, şi plescăitul ritmic al celor două lopeţi, care despicau luciul azuriu al lacului, se ridicau în sus prelingând şiroaie, şi se cufundau iară. Unda despicaţă în două de creasta bărcii, se înbina iară îndărătul pupii, însemnând o cărare învălurată până la ţărm.

Călătorii noştrii, tăcuţi, cu capul întors îndărăt, priviau munţii, şi cuprinsul scăldat în lumina lunii şi presărat ici şi colea cu pete mari de umbră. Se lămuriau satele, casele, colibele; castelaşul lui don Rodrigo, cu turnul său turtit şi incolţurat, stăpânind peste căsuţele îngrămădite la poala promontoriului, părea o fiară, care stând neclintită în mijlocul unei mulţimi adormite, veghiază din întuneric, punând la cale neleguire. Lucia îl văzú, şi fu scuturată de un fior; alunecă cu ochii în jos, tot mai jos pe povirniş, pân ce dete de sătuleţul ei, privi ţintă spre marginea lui, şi-şi zări căsuţa, zări coama

stufoasă a smochinului, care se înalţa peste zidul curţii, zări fereastra odăii sale, şi cum sta aşa în fundul bărcii, îşi răzîmă braţul de marginea ei, îşi plecă fruntea pe braţ, ca şi cum ar fi vrut să doarmă, si plânse în taină.

Rămâneţi cu bine, voi munţilor, ce răsăriţi din adâncuri de ape, ridicându-vă fruntea înspre cer; voi, popor de vârfuri neegale, cu chipul săpat adînc în mintea celuia care a crescut la sânul vostru, tot aşa de adînc, ca şi chipurile celor mai dragi prieteni; voi, torenţi, pe care s'a deprins să vă cunoască după vâjăitul vostru, aşa precum îşi cunoaşte căsenii după tremurarea glasului; rămâneţi cu bine, albe sate, presărate pe povârnişul muntelui, ca turmele de oi, ce pasc risipite prin păşune: rămâneţi cu bine... Ce dureros e pasul aceluia, care după ce-a crescut la sânul vostru, vă lasă şi porneşte în pribejie! Chiar în inchipuirea aceluia, care vă lasă de bună voe, ademenit de nădejdea de-a face aiurea avere, visurile de îmbogăţire îşi pierd, în clipa aceea, din farmecul şi din strălucirea lor; el se miră chiar cum de-a putut să se hotărească pentru un asemenea pas, şi s'ar întoarce atunci îndărăt, dacă nu s'ar gândi, că într'o zi se va întoarce acasă încărcat de avuţii. Cu cât înaintează mai mult spre câmpie, ochiul lui se întoarce tot mai scârbit şi mai obosit, în faţa acelei întinderi monotone; aerul îi pare stătut şi 'năbuşitor; pătrunde apoi trist şi aurit în oraşele sgomotoase; casele înghesuite una într'alta, uliţele care se încrucişează, totul parcă-i înăbuşe răsufierea; şi 'nfaţa clădirilor, care înminunează pe străin, gândul lui, mînat de-un dor nepotolit, zboară în urmă spre vatra satului lui, spre căsuţa, pe care şi-a pus ochii încă de mult, şi pe care el nădejdueşte s'o cumpere, când se va întoarce odată bogat, iarăşi la sânul munţilor săi.

Dar ea, care nu-şi mânase dincolo de zarea munţilor, nici măcar o năzuinţă cât de fugară, ea, care-şi făurise visurile viitorului ei, numai şi numai la sânul lor, şi totuşi e svârlită acum de-o putere vrăşmaşe, pe drumuri străine!

Ea smulsă deodată din mijlocul celor mai dragi deprinderi sdruncinată în cele mai dragi speranţe ale ei, părăseşte acum munţii aceia, pentruca să plece în căutarea altora necunoscuţi,

pe cari n'a dorit niciodată să-i cunoască, şi fără să poată măcar să cugete, la un soroc de întoarcere!

Rămâi cu bine, leagăn părinţesc, în care şezând de atâtea ori frământată de-un gând ascuns, se deprinsese să deosebească de sgomotul paşilor tutulora, sgomotul unui paş, pe care-l aştepta cuprinsă de-un fior tainic. Rămâi cu bine, şi tu casă străină, casă privită de-atâtea ori pe furiş, şi cu obraji aprinşi de ruşine, casă, din care inchipuirea ei făurise un sălaş liniştit şi trainic, de soţie credincioasă. Rămâi cu bine, biserică, unde sufletul ei s'a înseninat de atâtea ori, cântând laude lui D-zeu, unde se făgăduise şi se pusese la cale slujba sfântă a unei taine, unde ascunsa năzuinţă a inimii sale trebuia să fie binecuvântată în chip sărbătoresc, şi unde dragostea ei, trebuia să fie sfinţită şi statornicită; rămâi cu bine.

Cam acestea erau gândurile care năpădiseră în sufletul Luciei, şi tot cam aceleaşi trebuie să fi fost şi cele cari răsăriseră în sufletul celorlăiţi doi pribegi, în vreme ce barca plutia, mereu apropiindu-se de ţarmul drept al Addei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trad. D. Tomescu.

Intre două lumi culturale.

— Studii din istoria luptelor bisericeii române. —

Dositei patriarhul Ierusalimului † 1707.

(Urmare şi fine).

Grama ¹ nu crede, cumcă Patriarhul să fi stăpânit întrâta limba noastră ca să fi fost în stare să scrie româneşte instrucţiunea menţionată. Va fi scris'o greceşte şi o va fi prefăcut'o cineva pe românie. Eu eară aşa socotesc, mai vartos

¹ Ist. bis. unit. pag. 83 nota 2. Grama dr. »Foea bisericească« Blaj, 1883 pag. 184. ... patriarhului din Constantinopolea.... »nu îi trebuiesc nici romîni, nici bulgari, nici sîrbi, dar apoi nici ortodoxi, nici neortodoxi, nici catolici, nici necatolici, ci numai şi numai greci.«

pentru înprejurarea, că de iscălit au iscălit'o greceşte: Dositheos eléou theou Patriarchés pásés Palaistinés.

Atanasie semnează »Atanasie Episcopul ţării Ardealului.«

Contrar cu socotinţele de până aci, cumcă instrucţiunea aceasta ar fi fost anume gătită pentru Atanasie, Nilles susţine, cumcă e scoasă din cartea lui Dositei »scutul credinţei ortodoxe,« scrisă mai de mult şi aprobată de sinodul de Ierusalim la 1672.

Acest sinod fu celebrat începând din 16 Martie 1672, din prilejul renoirii şi consacrării bisericii din Vitleem; obiectul principal i-a fost de a dovedi, cumcă biserica orientală nu profesează credinţa calvină şi că Chirilă Lucaris, fostul patriarh de Constantinopol pe nedreptul a fost bănuït de calvinizator.

Incheerile acestui sinod sub raport simbolic sunt de o extremă importanţă, pentrucă ele formează baza şi marginea până unde poate merge biserica ortodoxă orientală, intru încercările unei eventuale uniri cu biserica protestantă.

Aceasta se vede şi de acolo, că la 1723, biserica anglicană a propus orientalilor o unire cu ei. Atuncea orientalii au declarat, ca »conditio sine qua non« pentru unire, tocmai decretul lăudatului sinod³ de Ierusalim.

E celebru sinodul de Ierusalim, în special şi pentru biserica română din regatul românesc, căci acum de curând s'a arătat prin dl C. Erbiceanu, în şedinţa din 9 April 1904, a Academiei române din Bucureşti, cumcă la acest sinod a luat parte şi un reprezentant al bisericii române.

Prin anii 1874 teologii protestanţi şi orientali au ţinut la Bonn o adunare în care s'a deliberat din nou unirea acestor două biserici. Au fost de faţă teologi: greci, ruşi, români, sârbi, vechi catolici, în frunte cu faimosul teolog Ignatie Döllinger. Din partea românilor s'a ilustrat la acel sfat învăţatul

³ l-c 150, 154 nota 1; 194 nota 2.

³ Sinodul de Ierusalim e descris de Melhisedec în opul »Bis. ortod. în luptă cu protestantismul, Bucureşti. 1890, pag 79—116 finea. VII.

Dragomir Demetrescu »Biserica creştină ortodoxă de răsărit şi biserica anglicană« în rev. »Bis. şi şcoala« Arad nr. 30 ex 1907.

episcop al Romanului Melhisedec. Mai numeroși erau anglicanii, întră cari purta cuvântul un episcop al lor, cu titlul »de Gibraltar.«⁴

Din toată osteneala firește că s'a ales nimica, ca totdeauna. Protestanții nu au contemplat o unire sinceră, ci ceva curios. Un fel de alianță externă, a bunăoară ca cea închipuită și zugrăvită de d-l Nicolae Densușan, în »independența bisericească a mitropoliei române de Alba-Iulia«. Brașov 1893.

Insemnăm încă, cumcă fantoma unei astfel de »uniri neunite,« nu a încetat, ci și acum ispitește în vis. În anul 1904 ziarele earăși inregistrau povești despre încercările de a se uni bisericile de așa, că fie care religie să și mențină ale sale și totuși să fie toate numai una.

Cestiunea unirii bisericilor creștine e tema unui viitor, și încă a unui viitor foarte îndepărtat. Trebuie să-i premeargă mari evoluțiuni sociale și politice, și atunci, și numai atunci va putea fi în adevăr actuală întrebarea păcii eterne, pe temeiul comunizmului religios, pentrucă atunci să va ridica dela mijloc latura politică, mândria și rivalitatea națională, piederă foarte serioase, în calea unirii duhovnicești.

Patriahul Dositei a venit și în Ardeal,⁵ pentru a aduna elemozină și a-și vinde indulgențele.⁶ El a mijlocit la patriarhatul din Constantinopol și la mitropolitul din Muntenia, ca Atanasie și cei ce au îmbrățosat unirea să fie anatemizați.⁷

⁴ Melhisedec tractatul »despre cinstirea și închinarea icoanelor« în rev. »bis. ortod. rom.« anul 1890 fasc. I pag. 31.

⁵ Lupas János »az erdélyi g. kel. egyház és a vallás unió.« pg. 31.

⁶ Bian în monumentală sa bibliografie tom II. fasc I pg. 84 și 108, amintește de o volantă românească, apoi de una slavonă. Cea română e tipărită în 1745 la București prin Silvestru patriarh de Antiohia, titlul e »carte de iertarea păcatelor.« Cea slavonă e tipărită în București la 1749 prin Partenie patriarh de Ierusalim ambele se păstrează la Academia română din București. Oare acestea »volante«, nu sunt identice cu cărțile de iertăciune, de cari pomenește Șincai? Pe timpul lui Dozitei aceste cărți poate erau numai scrise, ori ca tipărite în I ediție.

⁷ Nilles 343, 344, 194, 105 nota 2, 13, 14, 318, 268, 267, 265. 245-150, 151, 154.

Despre petrecerea lui Dozitei în Ardeal eată ce a însemnat meritosul nostru Şincai⁸ în cronică sa la anul 1701. »...eară mai ales Dozitei patriarhul Ierusalimului și el grec fiind, carele venise în Ardeal, la Braşov, cât să ceară milă dela creştini, cât să-şi vindă indulgenţile, sau ertările de păcate, de cari și tata meu Ioan Şincai își cumperase una cu 40 de lei, ca să i-se pună pe pept când se va astruca, dară eu n'am lăsat să i-se pună, bine stiind că darul lui Dumnezeu nu se poate vinde pe bani. Acatolicii, zic grecii, și mai vartos numitul Dozitei atâta au desmântat pe românii din țara Bârsei și dela Haţeg de s'au lăsat de unire, dară cei dela Haţeg earăși s'au întors la dânsa prin dojenirea mitropolitului Atanasie, ci cei din țara Bârsei au remas pri.ți și multă gâlceavă s'au făcut. — Văzându-le mitropolitul Atanasie au scris lui Dozitei, să încete dela învrăjbirea românilor sau să easă din țară, dară el necum să fie încetat, ci încă a bârfit înaintea norodului, că Atanasie prin unire a perdut darul arhieriei; pentru care bârfeală Atanasie a scris și la împărăție și la patriarhul din Târigrad, carele au răspuns: că Dozitei numai în Palestina are putere de patriarh, eară nu și preste Duna-re.⁹ Apoi dela imperăție a venit poruncă, ca Dozitei să se scoată din Ardeal, care poruncă înțălegându-o Dozitei, a luat-o pe picior și a trecut în țara muntenească, de unde și venise, cum am auzit din tata meu, cel mai sus pomenit.«

Fixăm aici ca de încheiere epistola din Noemvrie 1701. care a întreptat'o Dozitei cătră Atanasie. Aceasta epistolă a descoperit'o d-l Erbicean și a întors'o din grece pe limba română. A fost publicată în 1891,¹⁰ dar în literatura bisericesca »de dincoace« până azi nîme nu a făcut menţiune despre ea.

⁸ Cipar acte frag. 261. 252. Cnf. și Bunea »Cestiuni.« »Unirea« 1894 pg. 188.

⁹ Nu numai Dozitei, dar și alți prelați greci treceau munții și veneau în Ardeal pentru a colecta bani și a deprinde acte pontificali. Patriarhul Constantinoplei Partenie, cere scuze la imperatul Ferdinand III pentru acestea și spune în 17 Iul. 1649, că, excursiunile să fac pe nedreptul și fără auctorizarea lui, Harmuzaki docum. București 1882. vol IV. pg. 706—708

¹⁰ Revista »Bis. ortod. rom.« București. 1891, nr. IX pg. 691—696.

Originalul grecesc se conservă în București, la Academia română, ia nr. 605.

Noua Biserică românească din Gherla.

»Domnia-ta Chir Atanasie îți amintești că ai venit în Valahia, și ai căutat să te faci Mitropolit în aceste părți, îți amintești că te am înțales că ești om rău și inima ta nu era dreaptă cătră Dumnezeu. Și au trecut în deajuns timp și ai

umblat cu rugăciuni și în urmă cu făgăduinți de altele și cu jurăminte înfricoșate ne ai mișcat și pe noi și pe ceilalți de te am ales arhireu; și în sfârșit te ai hirotonisit cu cinste și te ai îmbrățoșat de cătră toți mai mult de cât ți-se cuvenia. Ai mărturisit înaintea ingerilor și arhangelilor și însuși alui Dumnezeu, celui ce este peste toate, că vei păzi credința în sfinții părinți și în sf. Biserica Catolică a lui Cristos. Mai în urmă ai scris cătră Preasfântul Mitropolit al Ungro-Vlachiei, cel ce te-a hirotonisit și ai cerut permisiune să mânânci carne, iar noue ne ai scris și ai cerut voe ca la o liturgie să hirotonisești mai mulți presbiteri și mai mulți diaconi. Apoi a venit aicea un oare-care tânăr și ne-a spus, că te-a văzut în Viena și ai liturghisit cu Cardinalul și cu alți papistași, și de doauă ori în aceeași liturgie papistășească ai abjurat Biserica Orientală, care este aceasta: că ai abjurat sfânta Biserică Catolică și apostolică a lui Cristos, și ai mărturisit Biserica Romană, adică cea particulară și papistășească, adică pe cea schismatică și în fine eretică. Am auzit, că te-ai întors în Transilvania și te-ai pus într'o trăsură cu șase cai și înaintea ta aprindeau lumini, ai adunat pe preoți și le ai făgăduit libertate (ertare) de dări, și și alte lucruri lumești, numai să se facă Uniți, care este tot una cu a se face deosebiți de Dumnezeu și uniți cu antichristul Papa, și așa te-ai făcut din păstor lup, pentru că oile le iei din staulul lui Cristos și le arunci în gura diavolului. Pe când trebuia la vreme de nevoe să te arăți cu bărbăție, apărător al sfintei credințe și să încurajezi turma cu cuvântul și cu fapta, ca în tot chipul să fugă de papistașii vrăjmași ai crucei lui Cristos. Te-ai făcut începătorul răutății, conducătorul perzării, vrăjmaș al sfinților părinți și străin și apostat pe față al Sfintei Biserice, a lui Christos. Acestea înțelegându-le, Noi te plângem și te jelim mai mult de cât au plâns Sf. Pavel pe galateni și și dumnezeescul Chrisostom pe amicul seu Theodor. Sperând însă și admitând întoarcerea ta cătră bine îți scriem cuvintele ce le au scris Sfântul Pavel cătră galateni. Acela a zis cătră Galatenii! »Fiilor, pe cari iarăși vă plâng, până ce se va formă în voi Christos.« Iar eu îți zic: Fiule Atanasie, pe care iarăși te plâng, până ce se va forma în tine Christos, vină-ți

în sine, nu te teme de jurămintele ce ai făcut în Viena, ci te înfricoșază de acelea pe care le ai făcut când te ai hirotont arhieru, nu te teme să lași minciuna, ci te spaimântă să nu mori în afară de adevăr, nu ești copil mic; cugetă că cele ale Latinilor sunt novisme sunt chismatice, sunt false, sunt înșălătoare, sunt străine de învățătura Sfintei Evanghelii și Sfinților Părinți. Vezi scrisoarea obstească ce am scris celor de acolo și înțalege din ea, că papistașii sunt străini de Biserica lui Christos, și cu toate că vorbesc multe plăcute, posibile, cu puterea înțalepciunei lumi acesteia, dar dacă cugeți bine afli, că toate sunt .novațiuni, și toate neasemenea cu credința apostolică și părintească și spusă Bisericei Universale a lui Christos; nu te teme de desonoare pentru ca să te onorezi în împărăția ceriului, nu te spaimânta de suferințele lumești și chiar de moarte, pentru a te ferici în împărăția lui Christos. Sfântul Dionisie Patriarhul Alexandriei a scris cătră Novat făcându-se începătoriul ereziei, să se întoarcă de unde a eșit adică la Biserica Ortodoxă și să-i învețe și pe aceia pe care i-a înșălat să se întoarcă și aceia la Biserica Ortodoxă. Scrie-le și aceasta, că de nu te vor asculta cei înșălați ca să se întoarcă la Biserica Ortodoxă, tu caută și-ți mântuește sufletul teu. Noi îți spunem ție Chir Atanasie, dacă vei întoarce la Biserica ortodoxă pe acei ce s'au înșălat din cauza ta, este foarte bine; iar de nu, caută și mântue sufletul tău; și dacă voesc aceia să remăe în papistașim ei vor vedea; tu îngrijeștete să vii în starea ta de mai nainte și să fi episcop ortodox și adevărat episcop și să te îngrijești de aceia ce sunt în ortodoxie, ca să remăe în ea neturburați«. Noemvrie 1701.

Dr. Stefan Pop.

Din bătrâni.

În Streja, (com. Albei-de-jos.) la biserică, se află o evanghelie veche tipărită 1682. Pe ea se află o însemnare din 1684, de următorul cuprins:

Aceste doue cărți românești evanglia și aplū trimisule-au Prealuminatul și milostivul Domn Jo Șerban Voevod Domnul țării rumânești prin mâna preaos Vintului Părinte Sava

Veștemeanul și le au dat Bisericei în *Daia* să fie Mariei Sale pomeană neuitată în veaci și nime pe bani să nu le vînză au de la biserică să le înstreineze această pomeană la biserică în veaci.«

Câteva cuvinte despre traduceri.

S'a făcut vorbă, mai în Toamnă, în o revistă literară de dincolo, și mai pe urmă și în aceasta revistă, despre cum se fac la noi traduceri, în ziua de astăzi.

Le fac străinii, de dragul câștigului.

Face parale, pe traduceri, tălmăcitorul (adecă: stălcitorul) străin și el, ori oameni de-ai noștri, neisprăviți, cari lucrează cu gândul la pungă și câștigă, mai ales, întreprinzătorul care comandă și vinde marfa ieșită din »fabrica de traduceri.« Cea ce ne dau ei, este vrednic de gândurile cu cari lucrează. Una însă, stă mai presus de toate: câștigă ei — pierdem noi, pierde neamul. Și e pierdere neasămănat de mare.

În vremea din urmă, doar, de se mai începe o mișcare cinstită pe acest tărâm. Ici, un institut de editură, cu gânduri cinstite, creștinești, scoate la iveală cărți, care încă, aduse pe românește de cutare scriitor recunoscut, — colo, se lucră acum tot cu asemenea gânduri și ținte: cinstirea scriitorului din care se traduce, cinstirea limbii în care se scoate și folosul intelectual și moral prin înfățișarea frumosului vecinic, cuprins în opera autorului străin.

Asta se face dincolo, în țară.

Cum se traduce la noi, în Ardeal?

Înțelege toată lumea cuminte, folosul traducerilor bine; nu mai e nevoie de vorbă multă.

Se impune, așadară, să ne întrebăm, cu totdinadinsul, dacă se lucrează și la noi ceva în direcția aceasta, cum se lucrează, cu ce folos, și cât? E o chestie mare asta, care e de actualitate ori și când, și dacă nu s'a luat în seamă pân'acum, socotim, că nu ar fi lucru de nimica, să se vânture puțin prin

graiul publicațiilor noastre, ca să se poată îndrepta, cea ce se face greșit, în spre binele culturii noastre, a mântuitoarei culturii.

Câteva zile în urmă »Luceafărul« scoate la iveală o traducere, făcută de un cuvios călugăr, și luminează pe cum se cade această carte tipărită în anul Domnului una-mie-noauă sute și șase, în o limbă, pe care nu a vorbit-o neamul nostru nici odată.

Un bun început.

Ne gândim, mai departe, că la noi traduceri de literatură pură sunt mai puține; nu greșim când zicem rari.

Traducerile în Ardeal le-au făcut mai mult preoții și le fac mare parte și astăzi. Traducerile negustorești se pomenesc mai rar.

Am zis că traduc preoții. Ei traduc cărți pentru trebuințele bisericesti ori dau pe românește învățături pentru lumea credincioasă. Gândurile lor sânt curate. Când vorbim deci despre traduceri lor, nu ne mai oprim la gândurile cu cari le fac, și cum le fac, cum isbutesc să pună pe românește fondul străin.

Mai ales că s'au trecut acum bunele vremuri ale lui Clain, traducătorul de Biblie, când nu se punea mâna pe peană — lasă că mai rar se știa pune — de cât de oameni cu adevărat mari cărturari, cari cunoșteau limba obștii, pentru cari scriau, și ei ne-au lăsat traduceri vrednice de ei.

Iată, pentruce talmăcește, cuviosul călugăr, dela mănăstirea Blajului, Samuil Clain, Biblia: »Scriptura sfântă, care cu cuvânt Elinească și Biblia se zice, de pre limba Elinească, din izvorul celor șapte-zeci de Dascăli, românește talmăcită, la anul 1688 în București sau fost tipărit, dar cu foarte întunecată așezare și întocmire a graiului românesc, și mult osebit de vorba cea, de acum obicinuită și mai ales de graiul și stilul din cărțile Bisericești, care în toate Bisericile românești se cetesc, și pentru acea pretutindenea, tuturor, și de toți iaste cunoscut și înțeles, cât acea talmăcire acei biblîi mai pre multe locuri neplăcută urechilor auzitorilor iaste, și foarte cu anevoie de înțeles, ba pe altele locuri tocma fără de înțeles iaste, care lucru cu mare pagubă sufletească era neamului și Bisericii Românilor«.

Şi e cunoscută, celor cari răsfoiesc, sau au răsfoit, această carte, limba mlădioasă, dulceagă, a cuviosului, mare învăţat, de pe vremuri.

Aşa făceau preoţii traduceri atunci.

Acum? Şi bune; — mai multe rele.

Gânduri curate sunt şi acum. Întâlnim aceiaş râvnă şi ţinte luminoase ca şi atunci şi ies traduceri bune, dar — multe rele, cari nu aduc folos, nu pot se aduca.

Le fac de multeori oameni, cari au curaj, au voie de lucru, dar — nu stăpânesc, cel mai mare meşteşug — neapărat aici — meşteşugul limbii.

Dă traduceri bune, uneori, — Societatea »Clain« a teol. din Blaj. De aici însă, avem dreptul să cerem cea mai îngrijită limbă românească.

Bune traduceri, cele mai bune ce se dau astăzi, de acest feliu, sunt acelea pe cari le dă păr. Dăianu, om de peană. Aceste aduc folos.

Când scriu şirele acestea, am dinainte, două cărţi, tipărite frumos, cărţi de predici, ale unui vestit orator francez (»traduse prin — «.) Le răsfoiesc mult, şi la sfârşit trebuie să mă mângâi cu cuvintele traducătorului, din prefaţă:

— »Dar vai! chiar şi acest cuvânt divin, predat poporului flămând şi setos de dânsul întrun mod sarbăd, plictisitor, fără nici o unctiune sufletească, îşi poate perde efectul dorit.«

Adevărat, nu m'am ales cu nici »o unctiune sufletească«.

Şi să se însemne, cărţile acestea sunt menite să se răs-pândească printre preoţimea celei mai periclitate, de a se instrăina, părţi din româtime. Alt feliu, nu am văzut să se fi făcut vorbă mai multă, despre aceste cărţi. (Doar în »Păstorul sufletesc«) Se ştie, în cercuri mai largi, că avem pe Massilon în româneşte?

Dar ne am cam depărtat dela gândul cu care am început a scrie.

Am cerut şi cerem, să se ţină seamă de chipul cum se fac traduceri la noi, să se scoată, cu dinadinsul, la iveală greşelile, ca să vie îndreptarea, tocmai fiindcă se mai dă din când în când şi de minuni ca cea aflată de »Luceafărul«.

Mai ales să se țină seamă de traduceri, cari se fac pentru trebuințele bisericii și a vieții creștinești, cari sunt menite să se răspândească mai tare, și să rămână.

O mare chestie culturală este aceasta, care cere luarea aminte a celor, cari sunt chemați, pot și trăbue, să se ocupe de dânsa.

Al. M.

Ingropare.

Un vânt de miază-noapte bate afară,
Foi galbene se scutură'n grădină;
De nori răsleți, fugari, e zarea plină...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O jale veche mă cuprinde iară...
De ce? Așa-i doar rândul nimicirii,
Așa se'ntoarce foaia'n cartea firii!

De unde dar aceasta 'nduioșare?
Ori doar s'aude-un plâns, vre-o doină lină,
Ce-o cântă frunza moartă și-o suspină?...

Tresar... O undă lină de cântare,
Și-un glas, ca și de clopot de vecerne...
Si frunza mai domol acum s'așterne!...

Se deslușește... »Sfinte făr' de moarte,
Indură-te spre noi!...« Cum bate vântul
Și vâjăe... abea s'aude cântul...

Ca o doinire lină, de departe..
 Cântarea crește iar' și scade iară
 Până'ntr'u'n timp ș'apoi... îl îngropară.

Ș'in suflet îmi resună 'n taină șoapte;
 »...Iar' omul e ca iarba 'n traiul lui,
 Zilele lui, ca floarea câmpului!...«

... Afară bate-un vânt de miazănoate,
 Foi galbene se scutură'n cărare,
 Șoptind o doină lină... de 'ngropare.

A. I. I.

Clerici și laici.

— De Episcopul Prohászka. —

Biserica apostolică este caracterizată prin frățietate, și lauda cea mai mare a bisericii lui Christos este, că a fost comunitatea unor frați iubitori, până atunci, când evoluția generală și masele inerte nu au slăbit simțul solidarității acesteia frățești. Chemarea apostolică, ca organizație de drept, încă nu crease forme istorice; și dreptul canonic odihnea ca în fașe, în elementele dreptului divin. Mai târziu însă și biserica apostolică a luat asupra sa formele dezvoltării istorice, și roadele acestei dezvoltări ulterioare sunt, între altele, ordinele călugărești. Aceste formațiuni istorice — cum ziceam mai sus — trebuie să le respectăm și iubim, și trebuie să ne nisuim într'acolo, ca ele de fapt să răspundă chemării lor mari și cerințelor timpului.

Ori cum ar fi înse formalismul introdus de evoluția istorică, spiritul cel vechiu, iubirea lui Christos, prețuirea reciprocă, cu un cuvânt, simțul frățietății sincere și adevărate nu e iertat să se schimbe nici când.

În creștinătate laicii nu sunt un element profan, de care clericii să se înfioreze; cei căsătoriți nu sunt ceva necurat, la cari fecioara din mănăstire să privească cu dispreț compătimitor;

nu! noi toţi suntem membrii bisericii, după cuvântul Apostolului: »sfinţi« »popor ales« »preoţie împărătească« toţi suntem mădularele trupului tainic al lui Christos şi ca preoţime regală suntem chemaţi, ca să facem apostolie, să zelăm, să întoarcem, să creştem, să învăţăm; mai ales în lumea de azi avem această chemare când desvoltarea generală ese din cadrele obicinuite a păstoririi sufleteşti, şi precum este cu neputinţă, ca în oraşe parochul şi capelanii sei să satisfacă lipsele sufleteşti alor 20, 30, 40 de mii de oameni, tocmai așa e de lipsă ca şi »fraţii« toţi să fie zeloşi a umbla şi ajuta în slujba preoţiei împărăteşti. E de lipsă de sigur, ca »fraţii« să se ştie vără în casamatele de chirie a bulevardurilor, în locuinţele din pivniţi, ca şi în cele de sub streşinile înalte, în tocmai cum sclavii creştini să văriau în Roma prin tepidariile »insulelor«, prin »triclunii« ba chiar prin carcerile »fraţilor« sei. —

Fie dar toţi fraţi, laici şi clerici, călugăriţi şi căsătoriţi, fie toţi apostoli, profeţi, învăţători, nu în puterea ordului, ci în puterea spiritului, ce arde cu flăcări în lăuntru lor, şi laicii să nu se mai simtă în biserică numai creştini de a doua mână.

În contra concepţiunei de a împărţi pe membri bisericii în creştini de rândul întâiu şi rândul al doilea, trebuie să păşim cu toată hotărârea, pentru că e venin şi moarte, veninul interesării şi moartea zelului creştinesc. Unde e pornire a se forma creştini de a doua mână, acolo Evangelia a lunecat de pe apele vii ale Iordanului în valul mării moarte; acolo cărţile sfântului Pavel de bună seamă sună așa de infundat şi de slăbite, ca şi când sar ceti într-o pivniţă mucegăită. Creştinii de acest fel nu se simt acasă în biserică, şi dacă mai şi mărturisesc, că aceasta e şi casa lor, ei se poartă ca şi când locul lor ar fi înderăpt, pe lângă uşă; ei nu se ştiu însufleţi, coala cum se cuvine, pentru casa aceasta şi comorile ei; — repetesc, nu că doară după drept n'ar fi şi a lor, ci pentru că s'a făcut modă, că toate acestea sunt a preoţilor, averea popilor, treaba popilor; a popilor, călugărilor, călugăriţelor.

În simţirea şi atitudinea aceasta constatăm o mare decădere faţă cu puterea străveche a creştinismului şi faţă cu spiritul din epistolele sfântului Pavel. Şi multe din miseriile noastre

de fapt oare nu aci își au pricina și isvorul? Trebuie să secăm acest isvor de înveninare! Biserica, luptând pe marea sbiciuită de valuri a veacului al XX, are lipsă de milioane și milioane de inimi și de două ori atâtea mâni, are lipsă de vechiul spirit apostolic, care să aducă la solidaritate, și clerul, și poporul, și pe călugăriți, și pe căsătoriți, bărbați și femei, și în sufletul tuturor să se valideze puterea frățietății. Avem lipsă de o apropiere a clericilor și laicilor; avem în lipsă de o corectă apreciere a vieții călugărești și acelei mirenești, de o apreciere care să ne ridice pe toți și să dea directivă potrivită însușirilor și ostenelelor noastre.

Lămurirea și orientarea aceasta vreau să o încerc eu aici.

Noi toți suntem frați. Toți, preoți, mireni, eremiți, soldați, comercianți, călugărițe, toți și toate, avem acelaș scop: scopul cel din urmă, viața cea veșnică. Ear scopul cel nemijlocit, la la care lucrăm aici pe pământ, este viața creștinească după modelul dat de Christos. În privința aceasta nici o deosebire între noi. Unde este suflet, unde este conștiință, acolo priveliștea ni-se deschide spre viața dumnezească, fie că o privim din celula unei mănăstiri, fie din camera copiilor unei familii. Ne asemănăm și întru ceea că viața nu e desăvârșită, ci se pregătește, se lucrează la desăvârșirea ei, în mănăstire în tocmai, ca și în atelierul lucrătorilor, ca și în cercul familiar. Da, viața cea după Christos nu e gata, ci se pregătește; munca de pregătire neașteaptă pe nnul fiește care, ca pe ori ce zile, pe bărbatul de lume întocmai ca și pe locuitorul unui schit.

Ear creștinătatea este tocmai acea *comunitate*, în care acest unic scop și ideal comun ne hrănește și ne entusiasmează, este *comuna*, în care curge neconținut lucrarea lui Christos pentru alcătuirea vieții dumnezești, curge renașterea, curățirea, nobilitarea, cu un cuvânt curge neconținut procesul schimbării la față. Schimbarea la față pentru toți de o potrivă.

Nu sunt dară două creștinătăți, după cum nu sunt două feluri de scopuri, nu sunt două feluri de Christos; nu sunt două biserici, dintre cari una a clericilor, alta a laicilor, — una a celor din mănăstire, alta a celor din lume. Nu are Christos

două biserici, dintre cari una să fie a celor desăvârşiți, alta a celor nedesăvârşiți. Aceasta e o eroare. Toți și pretutindenea putem trăii viață după Christos; în aceasta viață toți și pretutindenea ne putem cufundă; pe terenul acesta cehurile, ordine și privilegiile nu au loc. Tuturor ne sună cuvântul Mântuitorului: Cel ce face voia Tatălui meu va intra în împărăția ceriului. Și earăși: voia Tatălui meu este să fiți sfinți. După cum au fost, și sunt, pretutindenea, în toate straturile vieții sociale și în toate câmpiile muncii suflute după Christos, au fost și sunt sfinți în toate chemările vieții omenești. De aci vine că unii se fac mai sfinți în lume, decât alții la mănăstire; că unii se pot mântui în lume, pe când alții se osândesc în cler. În puterea acestei lămuriri fiește carele trebuie să privească cu încredere în Domnul și trebuie să simțească, cum că Dumnezeu, în ori ce stare am fi, așteaptă de la noi să trăim întreagă acea viață sfântă pe care Christos a trăit-o înaintea noastră, Nu suntem noi nici profani, nici creștini de a doua mână; nu-i permis să ne oprim în tinda raiului; la ce tindă, când Christos e întreg al nostru? Nu trebuie să ne cufundăm nici de cât, că nu suntem în erarhia bisericii, că suntem preoți sau episcopi, că trăim în mănăstire, voi toți sunteți frați zice Domnul, scopul vostru e același, măestrul vostru acela, comoara vieții e aceeaș, una și aceea, Christos și darul lui desvoltat într'o viață frumoasă.

Pe temelia acestei frățietăți, și în conumitatea sfântă a acestor scopuri nu este nici o monotonie omorătoare de suflet, din contră e o mare deosebire în cărările și mijloacele vieții împrejurările vieții deschid alte și alte căi; și ne îndreaptă la aparența în diferite direcțiuni. Sunt adecă suflute, cari după toate împrejurările vieții se pun în slujba lucrării sufletului în mănăstire, sau își iau de chemare îngrijirea sufletului altora, în cler, pe când alții, mirenii trăiesc viață lumească, aceste cariere să deosebesc nu în privința scopului și a mijloacelor, ci spre ale caracteriza ne-am obicinuit a zice, că unii urmează sfaturile evangelice, ear alții să nizuesc pe calea poruncilor spre o viață creștinească. Scopul și la unii și la alții este viața, sfaturile și poruncile sunt chipuri de mijloace. Mireanul și că-

Iugărul deopotrivă trebuie să-și cultive sufletul, să se roage, să mediteze, să deprindă abnegațiunea, să folosească sfintele taine și să iubească pe deaproapele faptic; dar toate acestea sunt numai mijloace, mijloace cari prețuesc atâta cât ajută scopului. De aceea ne rugăm, ne cuminecăm și postim, de aceea ne înfrânăm pornirile, ca să trăim în dragostea și prin dragostea lui Christos. Ce ne-ar folosi chemarea, poziția și rolul în societate, ce ne-ar folosi ocuparea cu lucruri și toate acele multe mijloace, dacă nu ne ajungem scopul. Ce nebulie ar fi a ne îngânfa pentru mijloacele noastre și a desprețui pe laici. Dar tot atâta nebulie ar fi a desprețui mijloacele, rugăciunea, sfintele taine, și a zice că noauă numai scopul ne împune. Nebulie aceasta, nebulie aceea. Iar înțelepciunea ne spune, ca să folosim toate mijloacele spre a fi mai curați, mai nobili, mai înțroduși în simțămintele lui Isus, ca să facem voia lui Dumnezeu. Mijlocului scopul îi dă preț, ear formei cuprinsul. Omul modern caută în formă mai multă individualitate, mai multă adânciune și mai multă simțire lăuntrică; are drept să caute și să găsească. Același lucru îl cere și în religione, și să înfioară de multele golătăți. Bine și face, dar să se și apuce, ca să facă și schimbarea de lipsă, în sine, și alții. De sigur va putea ajunge; și fără știință teologică să poate adânci cu Toma de Kempis; și fără aschetism propriu își poate câștiga evlavie lăuntrică, dar și trebuie să recunoască, că sfaturile evangelice ajută sufletele potrivite în măsura cea mai mare spre sfințenie.

Așa dară viața, viața,... aceasta este devisa. Nu căutăm sisteme nici formalități nici paragrafi, ci viață; dorim să trăim viața și s'o deșteptăm intralții. Toate formele acestui scop slugesc!

Nemăsurat câmp de lucrare să deschide aici, dragostei creștinești; clerici și laici își pot da mâna întru educarea și desvoltarea poporului. Laicii nu pot pătrunde în adâncimea inimilor, în întunecimea sufletelor, unde clericii pot lumina cu darul lui Christos, care se află în sfintele taine; clerul însă nu se poate vâri în ramificările vieții lumești unde ajung laicii. Să se ajute unul pe altul, și precum unul și același scop îl slujește fieștecare întru sfințirea sufletului, asemenea să slu-

jească aceluiaşi scop întru apostolie. Viaţa şi activitatea dezvoltată în acest comunism, după modelul lui Christos, va desfăşura în toţi puterea vechii creştinătăţi şi binecuvântările frăţietăţii. Astfel, nu mai despreţueşte un rând pe celalalt, nu se mai retrage, nu se mai înfioară unul de altul; dimpotrivă deşi vor avea deosebite tipuri, vor avea însă acelaşi sânge şi acelaşi spirit.

* * *

Direcţiunile atinse aici ale dispoziţiei creştinilor moderni mi-au fost bătătoare la ochi; direcţiuni, dorinţi, nedumeriri şi cereri, cari sunt proiecţiunile psihologice ale unei lumi schimbate. Nu văd în ele negaţiune, nici atac duşmănesc, cel mult neînţelegeri şi înstrăinări pe care trebuie să le delăturăm la ori ce ocaziune, ca dispoziţia sufletească modernă s'o putem introduce deplin în adevărurile şi viaţa creştinătăţii străvechi şi neschimbate. Să pot înţelege aceste suflète neînţelese, să pot aprea nedumeririle şi dispoziţiile lor, şi printr'o apropiere, care nu lasă nimic din ceea ce este esenţial, am putea vărsa mare liniştire sufletească, în inimile fiilor epocii şi bisericii noastre.

Aceasta înţelegere şi apreciere este o trăsură indispensabilă a sufletului apostolic, în urma căreia să ştie acomoda; cealaltă trăsură este neschimbat aceeaşi de pe vremea apostolului Pavel, anume, că acomodându-se să dea culturii progresive adevărul şi dragostea creştinească cea veche.

Pe şesul Moldovei.

— Fragment. —

În pânză de negură rece, pâlcul somnoros al lucrătorilor să târăe zgriburit spre lan. În urmă vatavul Georgiţă şi Mihalache. Sfârcul biciului acestui din urmă, loveşte din vreme 'n vreme în o sudalmă, talpa goală a ţăranului rămas mai în urmă. La vaietul lui »Cucoane mă doare, nu da Cucoane«, acesta îl mai arde odată peste braţe, pe când prietenul său abia se ţine pe picioare de răs. Colibile de paie au rămas în

urmă, de abia se mai zăresc. Copii cu cămăşi zdrenţuite, cu capul şi picioarele goale, duc paie din jireada de le aruncă sub pânza căldării clocotitoare. Bucătarul, un Cordunean spătos, mestică din când în când cu un par cirul ferbinte din lăuntru, ai cărui aburi dispar repede în văzduhul rece. În cea dintâi rumeneală de soare ducăraşul tras de doi căluşei slabi, prizăriţi, se porneşte a lene cătră lan, la a cărui margine, de deasupra belţii feţele posomorite, negricioase se aşează jos pe iarba verde în grupuri răzleţe. Vătaful îi strigă rând pe rând după nume pe căud bucătarul le întinde fălia de mămăligă caldă şi peştele sărat.

»Aista i peşte? Ne otrăvim oameni buni, pent'u D-zeu Sfântul!« Chipurile oamenilor, năcăjiţi se ridică în sus, scrişnind din dinţi.

»Ei bine, cucoane, aista-i peşte?« lan te uită! Şi Vasile Lungan desprinde o bucată neagră, putredă.

Cum? Da ce-i aista, şi ovreii îl lovi cu pumnul în faţă de sângele îi făşni pe nas şi pe gură. Vătavul Mihalache ridică biciul de piele ameninţând ceata flămânzilor.

»Hai! Aţi gătit cu mâncarea, porniţi?!« Făcând semnul crucii, ţăranii se porniră înainte.

»Ai văzut cum l'a lovit? când i-a arătat peştele, gândeşti că asta o să se treacă așa? dă Doamne să fie şi așa, dar nu cred că o să-şi calce pe inimă Lungan!«

Omul se sprigini pe sapă şi scutură din cap, neîncrezător. La vreo 300 de pasi spre dreapta lucra Lungan şi cu femeia sa, care îl tot muştra necontentit. »N'ai putut tăcea, n'ai putut răbda! Aveam încă vr'o trei zile şi mergeam cu D-zeu Sfântul!«

»Ar fi bine să mergi cu D-zeu, măi nevastă, dar mă tem să nu megi cu celalalt«, şi Românul se scărpină în cap îngândurat.

»Cine mai ştie ce e pe acasă. Cine ştie ce or fi făcând băiaţii Oare să fi cules păpuşoiul? De l'zr fi cules, dar cine ştie de nu-i încă pe ogor! I-am spus cumnatulni Ilie, că după ce va fi copt să-l strângă şi să ni-l pue în coşarul cel de lângă pomi. Dar cine ştie ce are şi el bietul pe cap, şi Lungau trase cu sapa adânc, înghiţând suspinul său în săc.

Stropi mari, reci se răsipiră de odată din norii groşi, măhniţi, ce împânziră zarea. »Nare semne să se oprească, pace bună, — ai gătit cu casa. Cine ştie ce va fi? Mare e puterea lui D-zeu.«

»La bordeiel! İmi faceţi numai jac de cartofle! Haid' porniţi!« şi Georgiţă îi luă de dinapoi.

Picurile de ploaie se strecurau prin stuful bordeielor de nu eră chip să stai. Băiații invăliți în cojoace ședeau în jurul focului și-și încălziau tălpile reci. Dincolo sub un șopron de scânduri un moșneag de ja Săveni chinuia struna măhnită a unei scripci. Un băiat de țigănaș ținea hangul din o cobză veche, furată de la moșul său. Băietanii mai desghețați ceva de rachiul băut se prinseră pe după umeri la un joc nebun. Eră atâta răs, atâta veselie la acest popor amărât, sărac, aruncat, ne știe din ce cotloane să-și câștige un singur ban roș. Incurând se stinse toată lumea dornică de gălăgie. Femeile cu băiații de mână ciocneau păharele pline cu rachi, pe când bărbații, pic de apă, frământau pământul. Lungan stătea supărat de o parte și bătea cu pumnul în masă între cei șapte tovarăși din satul lui.

»Bine, să-mi deie cu pumnul în față, pentrucă iam spus că ne otrăvește. Vezi-l cum vinde otrava din poloboc. Noi lucrăm. Banii pentru muncă tot el îi ia. Cu ce mergem acasă!? Cu ce mergeți, ticăloșilor. și privi batjocoritor, crunt, grămada de oameni strânsă împrejur.«

— »Jos rachiul, vărsați-l, strigă unul din îmbulzeală. Jos cu ovreiu, ne-a otrăvit, ne-a furat, ne-a stors de toate, jos cu ovreiu!«

— Cui nu-i place? — Cine ce vrea să vie la mine să-i dau eu, muși vătavul Mihalache stârnit din somn, de vuetul golă-nimei și lovia cu pumnii pe toți, carii stăteu în cale.

»Vra să zică și tu ne mânânci, și tu ne otrăvești, și tu ești iudă, sări drept în față un Ardeean pribeag, și mi-l aruncă la pământ. În culmea furiei se iviră de odată cei șese ovrei, vătavii de la mașină, de la Stroici. Cu revolverele încărcate în mână, se opriră în mijlocul lor.

— Aha! Și tu cel cu peștele, vra să zică, tu ai stârnit la bătaie? și-i îndreptară revolverele spre frunte. În fumul negru cei invăli pe toți, Lungan se rostogoli, cu fălcile sfărâmate la pământ. Pe dâșii mă!! Și muchile vârtoase ale sabelor se'n vârtiră năpraznic pe deasupra ovreilor, sfărâmându-le litvele »Strângeți-vă toți cele ce aveți de prin bordeie și fuidem să o pornim...«

* * *

Un nor de fum negru, apoi o mare de limbă de foc în vie întunecimea stranie a nopții, care înghițise gloata oamenilor flămânzi, săraci, prăpădiți. Câte un strop rece de ploaie se ră-tăcia prin pătura întunerecului și le cădea pe față chinuită. Vântul țiuia pustiu prin ierbăriile măhnite, istovite de viață,

Din când în când aduceă vro aripă de vânt un miros de paie, de stuh, de fân ars, din spre apusul pe acărui boltă sclipeau fășii înguste de lumină palidă, uneori vioaie, rumână. Freamătul răchișilor plângea adânc în adâncul pustiu al inimelor lor. Valurile înstrăinate ale Prutului se sbăteau în bocete înfiorătoare în largul lumii necunoscute. Din când în când se mai amesteca în văjăitul valurilor sale vro frântură de cuvânt, vrun zângănit ascuțit de sapă a norodului ticăloșit, sărac, lipsit pământului ce frământa hleiuł câmpiilor necunoscute, umed din marea întins al Moldovei, atât de roditoare, atât de bogate unde undulează valurile de aur ale grâielor, răsărite din sângele strămoșilor vestiți de pe vremea unui Ștefan, a unui Ioan Vodă, despre a cărei mândreață în dulci cântece povestesc valurile repezi, povestesc lumilor necunoscute ale oceanelor...

Sandu. V. Alviurescu.

Credința și știința.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Făcând o revistă asupra prouctelor literaturii științifice mai nouă sau ascultând prelegerile la scoalele superioare, — e cu neputință a nu observa cum contrastul dintre credință și necredință devine din ce în ce mai acut.

Clasa inteligentă o vedem împărțită în două tabere contrare. De o parte o viață normată de principiile credinței, o alipire neclătită față de adevărurile supranaturale, virtutea entuziasmată pentru viața veșnic fericită — de altă parte negarea a tot ce e »extra experientiam sensibilem«, indiferentism în lucrurile de credință și o păcătoasă nizuintă după plăcerile pe cari le poate tinde viața pământească. Și dacă, după Goethe, în toate timpurile cel mai de căpetenie, sau mai bine zis aproape singurul obiect al istoriei, a fost ciocnirea dintre credință și necredință, timpurile noastre ne prezintă în adevărata-i lumină aceasta ciocnire, mai ales acum, când necredința ni-se prezintă îmbrăcată după moda cea mai nouă, poreclită: știință.

Despre Dumnezeu, suflet, nemurire, nici vorbă nu poate fi — strigă gălăgioasă tabără. Chestia, că oare există Dumnezeu a devenit deja de nepriceput. Scrutarea științifică a trecut deja la ordinea zilei preste această chestie. Numai avem lipsă de Dumnezeu, nici nu putem avea lipsă de el, nici nu am ști, ce să începem cu el. Acel D-zeu care atât de patriarhal a trăit și domnit în întunerecul veacurilor de mijloc, — în lumea de acum, când știința ne-a luat vâlul ce ne acoperea ochii și ne ținea încătușată gândirea, numai are loc între noi. Deasemenea s'a isprăvit cu domnia lui în lumea morală. Legislatorul și judecătorul l-am descoperit deja în internul nostru, și respingem în modul cel mai hotărât ori ce amestec strein în viața noastră morală. Atâta e sigur: noțiunea unui D-zeu în trei persoane a devenit un ce imposibil atât pentru gândirea, cât și pentru simțirea noastră. Sihastrul gârbov sub greutatea anilor, ascuns în întunecoasele visunii ale codrilor seculari, poate adora și mai departe pe D-zeul său, noi însă știm că D-zeu a murit pentruca să nu învie mai mult. (Frankfurter Zeitung 19 Febr. 1902).

Așa glăsuiesc ei; și cântecul importat din streinătate... ei află răsunset mai ales în inimile tinerilor noștri,... așa că astăzi în mii de variații se cântă acelaș cântec: știința nu știe nimic despre D-zeu, ba dela Kant încoace nu odată a documentat, că religiunea e adversară științei. Ear cei ce nu propagă astfel de idei, de multe ori așa trăiesc, cași când ar fi convinși, despre aceea, că credința e în contradicție cu principiile minții sănătoase și cu rezultatele cercetărilor științifice.

Dar oare așa stă lucrul pe cum ni-l prezintă pseudoștiința modernă? Noi suntem sclavii credinței? Credem în existența lui Dumnezeu și atunci când știința ne documentează în mod lămurit că acel D-zeu nu există decât în închipuirea noastră?

Cosmogonia, știința despre formarea lumii, ne învață, că lumea cândva nu a existat, (Braun: »über Kozmogonie...») acum însă vedem că există. De aci naturalminte urmează: 1.) că e o detestabilă neconsecvență faptul, că necredincioșii în numele științei mereu vorbesc despre o evoluțiune fără început; iar 2.) că dacă lumea acuma există, iar cândva nu a existat, oare-

când a început a exista. A început a exista dela sine? S'a făcut pe sine înainte de a exista? A dezvoltat oare care activitate atunci când nu era absolut nimic? Nimic, »nihil« s'a apucat și s'a făcut pe sine »ceva« și încă un ceva atât de minunat? Din nimica s'au format miile de stele, acele colosuri de foc, acărui lumină percurgând o cale de 42.000 mile pe secundă abia ajung până la noi în 12.000 de ani? Toate acestea au sărit din nimica, ca epurele din tufă? Cauză productivă nu a fost, și dintro dată a eșit la iveală ceva?

Geologia, ne prezintă procesul de dezvoltare al pământului. Ea ne învață că pe pământ oare când nu erau decât minerale, petri, lavă, etc. fără plante, fără animale; urmează o epocă, când sunt și animale, înse lipsește omul; într'o epocă, și mai târziu, în sfârșit se ivește și omul. Experiența de toate zilele, științele naturale (Pasteur), filozofia și mintea sănătoasă, ne învață, că din piatră nu-și poate lua origine planta, nici din plantă animalul, nici din animal omul, fiindcă ceea ce esențialiter mai perfect nu-și poate lua originea din ceea ce esențialiter e mai puțin perfect. D. e. planta nu poate da succeșcenței sale auz, văz, memorie. Aceasta numai darviniștii o au afirmat până ce și cel mai vestit reprezentant al lor, Virchow, a mărturisit că întreg sistemul lor e un ce imposibil. »Tot ce știm despre omul preistoric« zice el — »ne arată că acela era deja homo sapiens. In ultima analiză nu putem propovădui ca rezultat al științei, că omul se derivă dela moimă sau dela alt animal Proántropos-ul nu e mai mult obiectul antropologiei. Poate că se mai află și astfel de antropologi, care în vis a văzut ceva proanthropos — treaz însă la așa ceva nu se poate nici gândi. (Vorbirea ținută în Viena 1899). Iar paleontologul Fraas zice: »Părerea că omenimea i-și are originea dela care-va specie a moimelor e cea mai mare prostie pe care o au putut iscodi vreodată despre istoria omenimei, e demnă a fi eternizată în o »nouă ediție a istoriei prostiei omenești.« (Meffert: Ap. Vorträge II. 214, vezi la Szuszai A. Apologétika.. p. 150.) Prin urmare dacă planta, animalul, omul, cari oarecând nu au existat — nu s'au putut dezvolta nici unul din altul, nici din altă materie deja existentă, cum au ajuns la existență?

Dela sine? Și dacă nu și-au primit existența dela sine, dela cine o-au primit?

Biserica din Uifalău-Tâmpăhaza.

Dar se primim ipotesa Kant-Laplace de adeverită de plin — deși e datoare cu multe lămuriri — totuș ea nu face nici de cum ca Creatorul să fie de prisos. Nu e destul ca să ne documenteze procesul de dezvoltare al pământului, ci trebuie să ne spună, că de unde este materia lumii? De

unde și din ce cauză s'a pornit atracțiunea primă între particulele acelei materii? De unde și din ce cauze sa pornit rotațiunea lor în jurul unor centre anumite? Cine a statorit centrele acelea, numărul lor și mărimea puterii lor atractive? Pe lângă puterea centripetală cum se explică și puterea cea diametral opusă acesteia? Cine a depus în materia cea moartă legile atracțiunii și a respingerii? Mai trebuie să observăm că: învățătura despre dezvoltarea universului și cea despre creare nici de cum nu se pot substitui împrumutat. Prima exprimă o lege pe sama derivării fenomenelor naturii, a doua însă vorbește despre o cauză. Ar fi o greșală metafizică a presupune că legea ar putea cuprinde locul cauzei. Învățătura despre dezvoltarea lumii nu numai nu combate conceptul creării, ci dimpotrivă îl sprijinește. Ea împinge cugetarea spre un început real, își acesta pretinde o cauză dela sine, care e D-zeu. (Dr. V. Szmigelski: Istoria legii vechi I. p. 4).

Că știința nu e în contradicție cu religiunea ne documentează faptul, că cei mai de frunte reprezentanți ai științelor naturali, au fost oameni cu frica lui D-zeu. Rumford, Mayer Galvani, Ohm, Foucault, Regnault, Volta, Ampere, Faraday sunt oameni de o adâncă religiositate; Maxocul i-și varsă focul inimei sale în rugăciuni către Atot puternicul zicând: »Doamne, nici nu-mi pasă de mor ori de trăesc; datorința mea e să te iubesc și să-ți, servesc. Darul acesta dela tine îl aștept, Doamne. Pasteur, în distursul sau de recepțiune la Academia franceză, nu se rușinează a cita memorabilele cuvinte a lui Faraday; »Cunoașterea și venerarea lui D-zeu ajung la mintea mea pe căi tot, atât de sigur, cum sunt acelea, pe cari ajungem la cunoașterea adevărurilor de ordine fizică«. Despre el știm, că a murit sărutând crucea și recitând Credeul. (Dr. V. Suciuc Teolog. dog. fundam. I. p. 15).

Dar să mergem și mai departe. Credinciosul nu se plânge că e »robul credinții«, dimpotrivă necredincioși se întorc, aleargă la aceasta robie dar numai atunci când pământul nu le mai poate îndinde plăcere, când sunt față în față cu moartea nemiloasă. Pe patul de moarte nu-i datina a minții, Ce folos poate avea moribundul, ca împotriva convingerii sale științifice

pe patul morţii, să recunoască de adevărat ceea ce până atunci din »convingere« a combătut şi negat. De aci se vede că necredinţa, în cele mai multe cazuri, e o continuă luptă în contra conştiinţei. Dar să vorbească exemplele.

Ştim cu toţii cine a fost Voltaire. Din frageda-i copilărie până către sfârşitul vieţii a fost un duşman neîmpăcat al religiunii. Căzut la pat, î-şi retrage toate blasfemiile şi chiamă preot ca să se mărturisească. Simţindu-se mai bine amână reîntoarcerea la D-zeu. Dar iară cade la pat. De nou chiamă pe preotul Gaultier, dar acum francmazonii nu permit preotului să se apropie de patul muribundului. Biograful lui Voltaire, pe bază de documente istorice autentice, astfel descrie ultimele lui momente: »Sum părăsit de D-zeu şi de oameni, strigă el — şi apoi întorcându-se spre cei ce-l încungiură, le zice: »în laturi, mergeţi de aci... Voi sunteţi cauza, că am ajuns așa... Frumoasă mărire mi-aţi câştigat...« şi nu odată a chemat în ajutor pe Isus Christos. Dar momentul ultim se apropie. Ca un vermuţ călcat în picioare, așa se svârcolea muribundul pe patul durerilor sfâşiindu-şi trupul cu unghiile. »Simţesc — strigă el — că mă prinde mâna, care mă duce înaintea Judecătorului D-zeu.« »Iată acolo e Satan, voeşte să mă prindă... văd... văd şi iadul — ah acoperiţi-mă: Apoi goleşte vasul cu apă ce i-se întinde... un strigăt puternic şi cade pe spate, i-se porneşte sângele pe nas şi pe gură... şi Voltaire moare. (W Kreiten: Voltaire . 1878 Ergänzungsheft zu den »Stimmen aus Maria-Lach« 2 Hefte, pg. 376 v. Hirnök 1904. pg. 183)

Schopenhauer, care în decursul întregii sale vieţi şi-a bătut joc de religiune şi a cărui sistem filozofic e cea mai hotărâtă negare a existenţei lui D-zeu, pe patul durerii se roagă, de pe buzele lui se aud cuvintele »D-zeule, D-zeule îndurate spre mine«. Medicul care-l grija mirându-se îl întreabă: »D-ta crezi în D-zeu?« »O! D-le doctor« răspunde panteistul — »în chinurile morţii nu poate fi omul fără Christos. Dacă mă intram altfel o să trăesc« iar ziua următoare a murit fără a se fi împăcat cu D-zeu.

Littre, învăţăcelul lui Comte şi al doilea măestru al pozitivismului, a purtat o luptă desperată în contra credinţei

în D-zeu și mai ales în contra creștinismului. Înainte de moarte nu numai a voit a se reîntoarce la D-zeu ca Voltaire și Schopenhauer, ci de fapt s'a reniters. (Hirnök. t. a.)

Montrorid, unul dintre cei mai geniali cugetători ai veacului al XIX-lea în viață puțin și-a bătut capul cu religiunea. Bolnăvindu-se a chemat preot, iar când acesta la întreat: »Crezi în D-zeu?« el a respuns: »Da, cred fiindcă nu sum smintit (T. a).

Dar fie de ajuns cele de mai sus pentru documentarea adevărului că, pe patul morții, când interesele pămîntești au mai puțină influință asupra minții și voinței, omul nu numai nu se departă de religiune, ci dimpotrivă în ea cearcă alinare de mântuire. Când valurile furioase ale colosului de apă în jocul lor selbatic sfarmă în mii de bucați corabia, căreia îi sunt încredințate mii de vieți... atunci să vezi pe necredinciosul ajuns în gătlejul mâinii nesatioase. Da: își ridică mâinile, nu pentru ca să lupte în contra valurilor — ceea e prea târziu, și ar fi fără de folos — ci pentru a cere ajutorul D-zeului pe care în viață la nesocotit.

Dar încă ceva. Să nu uităm Lourdes-ul cu minunile ce se întâmplă acolo. Acelea nu au lipsă de comentar. Ziua mare în văzul alor mii de oameni, în prezența reprezentanților științelor se întâmplă zilnic vindecări miraculoase,.. Din toate părțile lumii aleargă acolo oamenii cu boale invecchite, pe cari medicii le-au declarat de nevindecavere.. O clipă.. o împărtășire cu preasânta taină a cuminecăturii în Lourdes... și eacă bolnavul despre care știința zicea că nu mai poate nădăjdui însănătoșare se vindecă... nu mai simțește nici o durere.. ba și legăturile cad de sine de pe rane... iar pe trupul vindecat nu numai cu ochiul liber, dar nici cu razele Röntgen nu se pot observa urmele ranelor. Și vindecări de acestea acolo se întâmplă zilnic. Francmazonul guvern francez a alungat de acolo pe acele ființe blânde, cari au abzis de plăcerile pămîntești, pentru ca să poată alina durerile celor neputincioși, dar Lourdes-ul acolo a rămas și va rămânea celui ce are domnire și preste puterile mai pe sus de fire.

Acum vă întreb: credinţa noastră e vorbă? Cozmogonia mă îndeamnă ca să ador pe D-zeu, care a creat materia primă. Geologia îmi presintă admirabilul proces de dezvoltare al pământului, dar în acelaşi timp mă sileşte să admir bunătatea şi înţelepciunea divină, care — înainte cu veacuri, când încă nici nu se visa despre geologie — în carte inspirată, îmi pune înaintea ochilor istoria formării şi dezvoltării pământului. Necredinţa s'a nisuit a da de minciună pe D-zeu, cercând contradicţie între cele ce s'au scris în sfintele cărţi şi între rezultatele cercetărilor ştiinţifice. Amar s'au înşelat în aşteptările nebune. Ştiinţa după frumosul progres ce a făcut, încă nu propovăduieşte nimic contrar, celor ce de veacuri sunt depuse pe pagini scrise din inspiraţie divină, contribuie încă mult la interpretarea aceloră. Descoperirile, săpăturile mai nouă, nu sunt tocmai pe placul celor necredincioşi. D-zeu a zis chaldeilor: ieşiţi de sub ruine, unde de veacuri aţi fost îngropaţi, şi faceţi mărturisirea pe lângă adevărul defăimat. A zis egiptenilor: sculaţi-vă din morminte şi scoateţi la iveală »papyrus«-urile, cari împreună cu voi au fost îngropate, şi cari vor mărturisi pentru cărţile mele — fiţi mărturiile adevărului, pentru ca să crească şi să se întărească credinţa celor ce au crezut şi pentru ca să se ruşineze îndrăsneala celor ce atacă adevărul. »Şi aceşti morţi s'au supus poruncii Dumnezeşti. En adest vivus... ex mortuis testimonium laturus veritati«. (Vigou-roux Biblia şi descoperirile mai nouă tom. IV. pg. 427)

Între adevărata ştiinţă şi între credinţa zădarnic vom cerca contradicţie. Lumea îşi bate joc de noi, dându-ne porecla de »robi ai credinţei«. * Fie aşa! Nu negăm. Ne place această sfântă robie, ne vom nisui a preface porecla în renume. şi nu vom uita a ne ridica privirile spre Domnul cerului şi al pământului rugându-ne şi zicând: Doamne ţine în noi credinţa.

Delaschit.

* Vezi: »Dumnezeasca lege«. »Răvaşul«, 1907. p. 97.

Azi...

Azi s'a 'mplinit cuvîntul prorociei,
Căci Dragostea a despicat în două
Veciile robite 'n întuneric
Şi-a zămislit o altă lume nouă...

Lumină s'a aprins în suflet astăzi—
În ea-şi sădesc nădejdiile curate
Toţi cei munciţi, cei doritori de pace
Şi cei ce plîng de-a lumii nedreptate..

— Azi oştile cereşti se 'nving în cîntec,
De preamăriri răsună 'ntreg pămîntul:
Mărire 'n cer lui Dumnezeu, mărire,
Căci s'a 'ntrupat din Vergură Cuvîntul

— Azi s'au sfărmat cătuşele sclăviei
Şi-au biruit puterile iubirii...

— Tot sufletul se 'nchină şi 'ngenunche
Înfiorat de taina mîntuirii...

Jon Roşioru.

»Philosophisches Jahrbuch«

despre cartea d. lui Alesandru Mocsonyi.

Zilele acestea îmi scrie un domn între altele: »ar fi bine să faci o critică lui Mocsonyi la tractatul său: »religie și știință.« Eu l-am cetit illo tempore și îl aflu de tot primejdios religiei, ...nu ține cont de apologiile bisericei«...

Premiit acestea pentru curiozitate numai. La noi a face azi critică dlui Mocsonyi e prea târziu. Trebuia făcută »illo tempore,« dacă era să se facă. Când a apărut înse cartea dlui Mocsonyi. nime nu s'a apucat de așa ceva, ci toți complimentau numai ilustrului autor; în epistole, în convorbiri private mai dai și de câte o observare contrară, un semn de nemulțumire cu conclusiunile dlui Mocsonyi, dar a eși cu ele în vi-leag se ținea de necuviincios. Parcă o critică obiectivă și cinstită ar trage ceva din prestigiul moral al autorului și nu ar fi mai mult un semn de stimă chiar, și deosebită atențiune. Abia indirect au combătut câte ceva din aserțiunile dlui Mocsonyi, Dr. Nic. Bălan, în studiul »Problema religioasă în timpul de azi« (Sibiu, 1906.) și Nic. Brânzeu în articlii »Știință și credință« și »Religie pozitivă, religie creștină« (Chestii contimporane, IV- V, »Unirea, 1097. nr.ii 2-4.)

Bine s'a socotit dl. Mocsonyi, când a edat studiul său în limba germână, ca nește oameni mai competenți, filozofii germani, să-și deie părerea asupra cercetărilor dsale. Ceace s'a și întimplat. Iar românii, cari au luat la cunoștință studiul dlui Mocsonyi, au să-și însemne și critica competență a acelora. — Mai nou revista germană — cea mai bună revistă creștină de filosofie — »*Philosophisches Jahrbuch*,« care apare în Fulda sub direcția renumitului filozof-apologet Dr. Constantin Gutberlet, în fascic. ultim de pe anul acesta (pp. 478 — 81.) face o recenzie cuvenită cărții dlui A. Mocsonyi »*Religion und Wissenschaft*.« Tenorul ei e următorul.

Mai întâi accentuează zelul dlui Mocsonyi întru rezolvarea unei probleme atât de anevoioasă. Apoi arată, cum des-

crie dl. Autor istoricul acestei probleme: în liniamente mari, plin de spirit, dar nu totdeauna lipsit de preocupăţii. În sfârşit arată, cum cugetă dl. Mocsonyi a rezolva problema prin aceea, că atât religiei, cât şi ştiinţelor, concede teren cu totul separat: religiei domeniul afectelor subiectiviste, ştiinţelor acela al cunoştinţelor obiective; punctul de mănecare al ambelor e unul: certitudinea necondiţionată despre existenţa lui Dumnezeu. — Despre aceasta rezolvare a problemei prin dl. Mocsonyi, zice criticul german, că nu e originală, ci în principiile fundamentale se loveşte cu a neo-kantiştilor; se deosebeşte înse prin aceea, că autorul nostru ţine tare pelângă valoarea obiectivă a cunoştinţelor omeneşti şi pelângă demonstrabilitatea teoretică a existenţei lui Dumnezeu. Aceasta deosebire e de mare însemnătate! — Apoi criticul continuă:

»Rezolvarea e tot atât de neindestulitoare, ca şi a neo-kantiştilor. Fără îndoială credinţa şi ştiinţa sunt împăcate, dacă le dai domeniu deosebit şi cassezi ori ce teren, unde s'ar atinge. Idealul împăcării, o împăcare internă, adevărată, se poate avea însă numai atunci, dacă se câştigă şi pentru obiectul religiei o certitudine teoretică. Autorul priveşte o atare împăcare de departe eschisă prin incomprehenzibilitatea transcendentelor. Incomprehenzibilitatea aceasta se susţine, pentru că așa învaţă filozofia modernă, dar nu se dovedeşte. Se trece deplin cu vederea, că şi azi un număr mare de spirite talentate e în convingerea, că multe lucruri preţioase din cunoştinţele religioase sunt accesibile şi raţiunii, opurile acestor învăţaţi ar trebui apreciate, apoi a se enunţa incomprehenzibilitatea tuturor obiectelor religioase. Deoarece autorul recunoaşte valoarea absolută a legilor gândirii şi demonstrabilitatea dumnezeirii ca o inteligenţă mondană (Weltintelligenz), în privinţa aceasta ușor ar trebui să ne înţelegem cu el. Intocmai așa de puțin e rezolvată și întrebarea, că oare în privinţa celor adevărat necuprinse în religie nu pot câştiga oamenii siguranţa teoretică prin o descoperire directă din partea lui Dumnezeu?

Rezolvarea dată de autor nu e numai neindestulitoare, ci e chiar distrugătoare pentru religie, pe care ar vrea să o apere. Religia nu supoartă timp îndelungat o atare izolare, nici

atunci chiar, când, după părerea lui Mocsonyi, ar fi numai o recerinţă a afectelor. Dacă nime nu poate da omului o siguranţă adevărată despre lumea obiectelor religioase, atunci aceasta poate îi va face servicii, cum face lumea poveştilor fantaziei, dar izvor de mângăere, de încredere absolută şi de tarie internă nu va deveni nici odată *)

Deci ori cât preţuim intenţiunile bune ale autorului, scrisul lui nu-l lăsăm din mână cu îndestulare. Nu ne dă, ce căutăm şi aşteptăm.

*) Acelaşi lucru îl spune şi dl Dr. N. Bălan l. B. c. p. 11 nota 3, »greşeşte dl de Mocsonyi, când recunoaşte îndreptăţirea dogmelor numai întrucât sunt concrescute cu sufletul poporului şi întru cât sunt sfinţite prin tradiţie, iar nu şi întrucât cuprinsul lor este obiectiv adevărat. În acest chip se proclamă un indiferentism religios, care recunoaşte aceeaşi îndriuire tuturor religiunilor istorice: fetişism, tabuism, politeism, budhism, mohamedanism, etc., cari încă întrunesc condiţia de a fi concrescute cu sufletul aderenţilor lor, şi sunt consfinţite cu tradiţii mai îndelungate chiar, decât dogmele creştine«.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hârtii vechi.

Cântare la naşterea Domnului *)

În Viflaimul jidovesc
S'au născut Domnul ceresc,
Unde atuncia 'mpărăţia
Irod craiu şi poruncia...

Veste mare s'a vestit:
Cam de cătră răsărit:
O stea mare s'o ivit,
Spre Viflaim o vinit,
Cu ea au călătorit
Trei crai dela răsărit.

Când în cale purcedeă,
Steaua 'nainte mergeă;
Când stă de se hodineă,
Steaua încă 'ngăduia...

Până la Ierusalim s'or dus,
Steaua-aici li s'a ascuns.
Lor le fuse de 'ntrebare
Cu amar şi cu 'ntristare
De naştere de-un craiu mare,
Pe care steaua-l vesteşte...

Dară Irod împărat,
El mare 'nţelept fiind,
La trei crai calea ţinând
Din graiu așa le-a grăit:
— »Dacă voi vreţi să plecaţi,
Mergeţi, până ce-l aflaţi:
Dar de bucurie daţi!
Şi voi Lui să vă 'nchinaţi!

*) Din »Versurile« scrise de Popa Radu din Nevoieşi, despre cari s'a vorbit în nrul trecut al acestei reviste.

Că şi eu merg să mă 'nchin
L'acest Împărat Creştin,
Pe care steaua-l vesteşte!»

— Irod astfel glăsuieşte
Cu hicleană închinare,
Ca să-l pună la pierzare.

Îngerii 'n vis au venit,
La trei crai le-a prorocit:
Calea lor s'o părăsească,
Lui Irod să nu-i vestească.

Iară Irod împărat,
Văzându-se înşelat:
Că pe el l-au lăsat
Ca pe un om blăstămat,
Într'ascuns sfat a chemat,
Straşnică poruncă-a dat.

Toată lumea s'o 'ntristat,
Câţi coconi mici a tăiat:
Patrusprezece de mii!

Eată ce-a putut să fie
Dintr'alui Irod mânie,
C'au gândit fără folos,
C'a tăia şi pe Hristos.

Pe Hristos nu l'au aflat,

Tatăl Sfânt l'au apărat:
Îngerii 'n vis au venit
Şi cu Hristos au fugit
Şi l'au dus în Eghipet,
Ca să-l aşeze 'n moşie
Ca pe 'mpărat din vecie,
Acolo să lăcuească,
Pe noi să ne izbăvească.
Şi de-acum până 'n vecie
Tot Crăciun şi Paşti să fie...

* * *

Praznicele 'mpărăteşti
La mulţi ani să le cinsteşti,
Ca 'n raiu să te hodineşti,
Cu sfinţii să dăntueşti!
Şi de-acum până 'n vecie
D-Voastră bucurie
La mulţi ani cu veselie.
Să 'nchinăm de sănătate,
Ca s'avem de Hristos parte.
Şi naşterea lui Hristos
Să ne fie de folos.

Com. de N. Cârstea.

Crestături.

— Un ultim cuvânt, pro domo, avem de zis înainte de a încheia acest an, al V-lea al existenţei »Răvaşului« şi primul al vieţii sale ca revistă. Acesta a fost un an de tranziţie. După experienţele unui an — experienţa e singura şcoală pe terenele acestea, cari nu îşi au şcoala lor, păşim cu încredere în anul al VI, şi cel dintăiu nr. pe 1908 îl vom da de anul nou după călindarul vechiu. Acest număr e de 3 coale şi jumătate şi totuşi e așa de îngust pentru cât am fi avut de spus, încât

nu cuprinde nici jumătate din cât am fi putut să dăm. Nu voim însă să facem nici un lux, ci aşteptăm liniştiţi. Nu vrem să dăm nimic preste cea ce suntem datori, ca volum. Ce vom lăsa să întreacă, va fi în calitate, nu în cantitate. Trăim zile grele; grele nu numai în privinţa morală, ci şi în cea materială. De aceea ne impunem toată rezerva în chestiunile de prisos. Şi astfel »Răvaşul« este publicaţiunea cea mai ieftină. Dacă apoi şi acum, în era scumpirilor generale, mai rămânem pe lângă preţul cel vechiu de abonament, asta înseamnă deja o mare jertfă.

Şi jertfa noi o facem. În schimb însă aşteptăm ca şi stimaţii cetitori ai noştri, primitorii revistei să-şi plinească asemenea acurat datorinţa abonamentului. Nu mai putem admite nici o restanţă de abonament. De aceea ne rugăm să se achite toate restanţele. Ear ca pe viitor să fie şi eschise ori ce renstanţe suntem hotărâţi a nu mai trimite revista de cât exclusiv acelorora cari vor plăti înainte.

Pentru abonaţi am pus în vedere un favor; am şi făgăduit să vorbim mai amănunţit despre el în acest număr. Cerem să fim dispensaţi de aceasta, acum. Nu voim adevă să aparem, că am luneca cumva şi noi pe calea acelor publicaţiuni, cari arangează loterii. Doamne fereşte! Socotim o scoborire a presei noastre, a uza de atari apucături de speculă, proprie levantinelor şi ortacilor acelorora. Noi nu vom să exploatăm ideile, ci să le slugim. Noi purtăm o luptă culturală, în care presa e un simplu mijloc, nu un scop. Cine ne aprobă ideile, cine le iubeşte, şi să hrăneşte cu ele, va abona. Alţi abonaţi, sau chiar abonaţi de aceia, cari se aşteaptă la câştiguri de loterie, cari ar privi abonamentul drept un bilet de loterie, cu şanse mari de noroc, — atari abonaţi nu dorim. Noi nu putem da unora mai mult, altora mai puţin, după hasardul loteriei; nu! Noi tuturor le dăm deopotrivă ceea ce noi credem mai bun, în actuala fază culturală a poporului nostru. — De aceea nu voim să precisăm acum favorul ce-l acordăm abonaţilor. Nu voim să deşteptăm nici

bănuiala, nici umbra unei speculaţiuni, ce o socotim puţin deamnă. Vom precisa însă mai târziu, când favorul acordat, nu mai poate fi privit de o momeală, ci de un simplu serviciu. Anticipăm chiar că nu e vorbă de un câştig material, ci numai de un serviciu, pentru toţi cei ce au simţul pietăţii părinţeşti, şi ar voi să-şi aibă în casă chipurile celor scumpi, trecuţi la vecinicie, şi dela cari le-au mai rămas poate vr'o fotografie palidă... Altfel, nu e nici o grabă.

Cât pentru noi, repetăm, ne-am împlinit cum se cade îndă'orirea. Deşi n'a apărut săptămânal, »Răvaşul« a dat publicului seu o lectură aleasă, şi folositoare, care din ce a venit foaia mai rar, şi mai voluminoasă, din ce a fost mai eschisită, ca formă şi ca fond. Socotind 52 numeri pe an, de câte 16 pagini volumul anului întreg ar face 52 ori 16 = 832 pagini. Şi volumul anului 1907 face de fapt cevaşi mai mult. — O singură privire asupra »Registrului« care încheie lucrarea acestui an, — şi serveşte drept cheie a volumului, ne arată, că toate problemele culturale serioase ale neamului au aflat o considerare principiară în revistă, şi în schimb nimic din cele tratate n'au fost luate în deşert, ci considerate cu cuviinţă şi demnitate. Atitudinea aceasta vom lua-o cu noi, călăuză şi pe viitor. Când atâta abuz se face şi la noi de cinstitul meşteşug al tipografiei, abuz care compromite acuşi toată autoritatea tradiţională a literei şi ne umple câmpia pres'ă de buru-

ene veninoase ori chiar greţoase, noi, cari ştim preţul rostul cultural al acestui meşteşug al lui Guttenberg, ne vom nisul a revendica reputaţia ameninţată a presei, şi vom reclama-o şi cu cuvântul, şi mai ales cu fapt.

Trebue deci să ne dedăm a cumpeni tot cuvântul menit a se întra-ripa şi a se porni în lupta de cucerire, — precum şi cel întraripat, şi a alege cu bună chibzuială grăunţele din pleavă. Pleava orbeşte dar hrană numai grăunţele dau. Şi între toate: grăunţele adevărului sunt cele mai hrănitoare.

Lămurii deci noi, prin experienţă, şi între noi, prin cele lămurite aci

încheiem anul al 5-lea cu mulţămă-tuturor. Lui *D*-zeu, care ne ajută să muncim, colaboratorilor nostri iubiţi, cari alătoria cu noi au muncit, cetitorilor nostri binevoitori, cari au dat muncii noastre singura răsplată ce o dori-am, aceea de a o fi judecat şi primit, prin ce însuşi scopul ei s'a plinit.

Inmulţinduni-se în timpul din urmă numărul colaboratorilor entusiaşti de idealele, căror facem cult, şi măranduni-se pe viitor şi terenul muncii, ce cu drag o depunem, întrăm cu toată încrederea în anul al 6-lea, pe care-l începem în numele Domnului adevărului, cu care am încheiat anul 1907.— Doamne ajută şi sărbători fericite!

BCU Cluj / Cluj University Library Cluj

CRONICA.

Pentru noua biserică din Cluj

— Rescumperarea felicitărilor de anul nou —

Ori cât a preocupat şcoala noastră cea nouă şi înzestrarea ei, esternă şi internă, toată lumea bine simţitoare din Cluj, totuşi idea bisericii celei nouă este şi rămâne idea regină a minţilor şi inimilor credincioşilor nostri Clujeni. Cu cât chestiunea şcoalei se va încheia mai curând — şi e aproape încheiată — cu atât mai mult va stăpâni, peste toate, idea bisericii noave, a cărei realizare urmează a fi pusă la ordinea zilei.

De acea vedem cu mare bucurie ori ce mişcare menită a porni inimile în folosul bisericii celei noue din Cluj, care trebue să fie un adevărat monument bisericesc şi românesc, şi o dovadă mai mult a alipirei noastre de biserică românească.

Astfel încreştăm cu plăcere acţiunea pornită de »Reuniunea femeilor« noastre din Cluj, care a pus în circulaţie o serie de ilustrate ce se vând în folosul reuniunii, şi cari vor face — sperăm — o frumoasă propagandă pentru reuniune, şi astfel

indirect pentru biserica cea nouă, după ce reuniunea aceasta îşi în dreaptă activitatea sa spre scopul bisericii celei noave, care se singură va fi de înfrumşetăat.

Ilustratele acestea presintă 5 vederi din viaţa bisericescă a Românilor din Cluj, anume: 1. Biserica cea veche alui Bob; 2. Interiorul acestei biserici; 3. Sfinţirea apei la Botezul Domnului în Cluj; — 4. »Învierea Domnului;« — şi 5. »Pogorârea Spiritului sfânt,« după picturile celebre ce se găşesc în biserica din Cluj, opere ale unui pictor necunoscut. Ilustraţiile sunt esecutate foarte frumos pe hârtie viorie, de cretă, şi poartă aceasta notiţă de propagandă:

Reuniunea femeilor române din Cluj, constituită, sub numele scutitor »Sfânta Maria« urmăreşte cu stăruinţă înfrumşetarea bisericii din Cluj, dar mai ales realizarea gândului celui mai frumos ce planează de asupra Clujului: edificarea unei noue şi mari biserici româneşti în Cluj şi înfrumşetarea ei corăşpunzătoare. În folosul acestui scop s'au tipărit şi aceste ilustrate, ce se vînd cu 5 fileri bucata.

Membre la aceasta reuniune se pot face femeile române de ori unde: fundatoare cu 20 cor; pe viaţă cu 10 cor; ordinare cu 2 cor. pe an; ajutătoare cu ori cît. Bărbaţii se pot face membri binefăcători cu ori ce sumă. — Fie, ca toate femeile culte şi cu inimă creştinească din întreagă românia să se înşirue într'o frumoasă cunună în jurul acestei măreţe idei, spre a o realiza cît mai curînd întru mărirea, lui Dumnezeu şi spre cinstea numelui românesc.

Credem, că Damele române, cari vor primi ilustrate de acestea în »Albumul« lor, vor înţalege a ilustra la rîndul seu albumul Reuniunii femeilor din Cluj cu preţios numele lor, făcându-se membre.

* * *

Ca în tot anul apelăm la toţi Români binesimţitori, a-şi aduce aminte din prilejul anului nou şi de noaua bisericească din Cluj, şi a-şi răscumpără obicinuitele gratulări şi în favorul acestei măreţe idei.

În numărul viitor, ce va apărea de anul nou, vom publica numele celor ce vor binevoi a respunde apelului nostru.

O faptă creştinească şi românească ca aceasta, e de sigur o vrednică răscumperare a banalelor gratulări!

* * *

Au binevoit a mai contribui la fondul noavei biserici din Cluj:

Nr. 408. Veronică Mureşan, Cluj (str. Pata) 3 cor.

409. Maria Baba n. Stircea. Cluj, 4 cor.

Dumnezeu să le răsplătească tuturor!

Sinodul preoţilor şi învăţătorilor.

— Sinodul protopopesc al districtului Cluj s'a ținut în 24 Dec. n. 1907, în localul şcolii celei noue din Cluj. Aceasta frumoasă Zidire, primind întru încăpările sale, acum întâiaşdată pe membri sinodului, — preoţi, învăţători, curatori, reprezentanţi a celor 38 de parochii şi filiile lor — ca un simbol nou al şcolii, în vremurile acestea grele, a insuflat ea însaşi o idee frumoasă, pe care acest sinod, în sfârşit a realizat-o prin hotărârea sa: *înfrăţirea preoţilor şi învăţătorilor*, îmbrăţoşarea Maicii Bisericii cu fîca sa dulce: Şcoala.

În aceeaşi zi, imediat înainte de sinod, s'a ținut, în sala băieţilor, adunarea reuniunii învăţătoreşti. Apoi a urmat sinodul, în sala fetiţelor. Şi într'una şi într'alta s'a accentuat, în cuvinte călduroase lipsa unei aproprieri sincere între cei doi factori fireşti ai culturii noastre, care durere erau, şi mai sânt pe aiuria, aşa de străini, aproape înstrăinaţi unul de altul. Importanţa primului sinod, ținut în şcoala cea nouă din Cluj, este tocmai aceasta: a încununat nisuinţele urmate, cu puţine excepţii, din ambele părţi. S'a hotărît, ca toţi preoţii să se facă membri la »Reuniunea înveţătorilor,« ear înveţătorii la »fondul cultului« acestui tract, prin ce de vin, oareşi cum, stabili membri ai sinodului mixt protopopesc. Hotărârea sa luat după îndelungate debateri cu entusiasm aproape unanim. —

Incolo şi adunarea învăţătorilor, şi sinodul au decurs în ordine cuvenită, isprăvind fiecare agendele sale.

În adunarea învăţătorilor a presidat d-l Ioachim Pop, înv. în Feneşul-săsesc, care a remarcat importanţa şcolii celei noue din Cluj, şi a exprimat dorinţa de a vedea la toate adunările învăţătorilor şi pe preoţi. A respuns d-l Dr. Dăianu, salutând pe învăţători în noul local al şcolii române din Cluj. Accentuează că adevărata şcoală e de altfel, nu zidirea, ori cât de frumoasă ar fi, ci învăţătorul, care este sufletul vieţii, ce trebuie să pulseze în localurile de şcoală, ori cum ar fi ele. Doreşte ca în munca culturală a poporului nostru preoţii şi învăţătorii să fie, umer la umer, lângă olaltă, după cum şcoala din Cluj e lângă biserică, şi în aceeaşi linie de *directivă* cu ea. — După formalităţile obicinuite d-l înv. I. Lucaciu, din Feleac, a cetit o lucrare a sa, bine primită. S'a primit apoi o propunere în cauza salarelor înveţ, care să fie înaintată sinodului protopopesc.

Înainte de adunare d-l Elis. Dărăban, învăţător la şcoala de fetiţe în Cluj, a ţinut o prelegere practică, arătând în aplicare sistemul lui Gabel în scriptologie. Prelegerea a fost bine primită.

— La 11 oare s'a început sinodul. Erau de faţă preoţi şi delegaţi mireni din aproape toate parochiile districtului. În discursul seu de deschidere, pornind dela şcoala cea nouă, preşedintele Dr. E. Dăianu, a relevat importanţa şcoalelor şi raportul lor cu biserica, insistând mai ales pentru o înfrăţire sinceră, la muncă culturală, a preoţilor şi învăţătorilor. Constituindu-se sinodul, cu notarii. Eug. P. Păcurariu şi Ioachim Pop, s'a trimis la propun. on. Ioan Mihalca o telegramă omagială către Esc. Sa Metropolitul. În comisiunea de verificare s'a ales: Aug. Cosma, par. în Feiurd, Ladislau Papp asesor la sedria orf. şi Ioachim Lucaciu, înveţ, în Feneş. În comis. raţiunilor: Ioan Mihalca, paroch în Aghireş, şi N. Maier învăţător Gilău şi Andr. Pora (Cluj.) Rapoartele lor s'au primit, raţiunile şi bugetul fondului s'au aprobat. Între hotărâri desigur cea mai importantă este cea privitoare preoţi şi înveţători, pe care am relevat'o la început. De remarcat încă din raportul bibliotecarului Dr. Florian, faptul, că D-na văd. Ana Pop n. Leményi. presid. reuniunii femeilor din Cluj, a dăruit pentru biblioteca tractului o mulţime de cărţi din biblioteca regretatului seu soţ, Alexă Pop, fost distins avocat în Cluj, şi un vrednic român, a cărui pomenire se va păstra astfel vie în acest loc al activităţii sale rodnice. Locurile remase vacante prin depărtarea parochului Feneşului azi protopopul Uiorii de Mureş, s'au complinit astfel: notariul tractului Eugen P. Păcurariu, preot gr.-cat. în Cluj. Notar în comitetul fondului tractual Ioan Mihalca, parochul Aghireşului; fisc tractual Ioan Ramonţanu, preot în Gârbău; membru în corul protopopesic: Em. D. Măcelar, paroch în Totelec. Şedinţa sinodului s'a închis la oarele 2 d. a.

Daruri de Crăciun copiilor de şcoală.

Reuniunea femeilor, în frunte cu D-na presidentă Ana Pop n. Leményi, s'a gândit şi în estan să facă bucurie de Crăciun copiilor seraci — şi toţi sunt seraci — dela scoala noastră din Cluj. Indemnul sau mai bine zis semnalul pentru această modestă acţiune de caritate şi umanitate creştinească la dat şi în estan acel muncitor cu inimă bună, care ori cât de sărac este şi el, câştigânduşi numai cu munca braţelor sale pâinea pentru sine şi familia sa, şi în estan a pus la o parte septemână de

septemână, poate zi de zi, obolul seu pe seama copiilor dela şcoala românească. Teodor Babă, sau mai bine zis soţia sa Maria Stircea, — căci el era departe, la lucru — s'a prezentat Duminecă, în 29 Dec. la cancelaria parochială, şi a depus pe masă strânsura bunătaţii lor de un an »pe seama copiilor« S'a numerat creţăreşte 11 cor, 22 fil.

Şi după sumă, şi mai ales după valoarea sa etică acesta e darul cel mai mare ce s'a făcut, şi Dumnezeu de bună seamă va răsplăti acestei familii creştineşti, care în grigile traiului seu greu împleteşte zilnic şi îngrijirea acestor copii de şcoală, care sunt nădejdea bisericei.

Eată altfel lista tuturor darurilor, ce s'au făcut în estan pe seamă acestor copilaşi, chiar 100 la numer, cari, împoporează şcoala cea nouă din Cluj:

Teodor Baba şi soţia sa Maria n. Stircea, ...	11 cor. 22 f.
Aurel Boteiu, medicinist în Cluj, ...	1 cor.
Costan Tămaş, curator bisericesc, ...	1 cor.
Vas. Mesaroş, » »	2 cor.
Gligorie Rus, » »	6 cor.
Ioan Pop, din Cluj-Mănăstur, ...	2 cor.
Vas. Petran, Cluj.	3 cor.
Gligorie Crişan Körösi, curator bis.	2 cor.
Mihail Radu, croitor, Cluj, ...	1 cor.
Iosif Mişu, păcurar, ...	2 cor.
Iosif Cioplea, funcţ. la comit.	2 cor.
D. Vonica, comerciant, ...	20 fil.
V. Moldovan, ...	40 fil.
Ioan Béres, ofic, la primărie, ...	2 cor.
D. Aug. Motta, str. Rudolf.	1 cor.
Ioan Pop, Hegedüs u.	1 cor.
D-na Maria Pop n. Cioplea.	2 cor.

— Pentru Asociaţiune, desp. Cluj, şi-au rescumperat, feliicitările de anul nou următorii Domni:

Iosif Bogdan, preot în Baciú 1 cor., Ioachim Pop inv. în Feneş 1 cor., Dr. Iuliu Florian, preot, Cluj, 1 cor., Eugen Păcurariu, preot, 2 cor., Antoniu Mandeal, secret. 2 cor., Gavril Karsai, cassar, 2 cor. Leontin Puşcariu compt. 1 cor., Dr. Stefan Morariu, adv. 5 cor., N. N. 2 cor., Dr. Amos Frâncu, adv. 3 cor., Niculae Căciulă, compt. Iosif Orga, comptab. 2 cor., Vasile Indre, adv. 1 cor., Ladislau Papp, asesor, 2 cor., Iosif Cioplea ofic. la comit. 1 cor., Dr. E. Dăianu, protopop, 2 cor., Ioan Béres, ofic. la prim. 2 cor., Dr. Victor Poruţiu, adv. 5 cor., Ioan Voda, ofic. la trib. 1 cor., Vasiliu Ranta, jude pens. 2 cor., Vasile Hossu, jude de tablă 2 cor., Alesandru Vajda, deputat

5 cor., D-na Paulina Popovici 2 cor. I. Vlad, comerc. 1 cor. Dr. Iuliu Pordea, adv. 2 cor., Liviu 1 cor., A. N. 1 cor., Tu' Roşescu protopresb. 2 cor. Popa tunarul 3 cor., Petru P. Bariţ, tipograf 1 cor., Victor Hatiegan, ofic. la postă 1 cor., Dr. Nicolai Ilie, ofic. la tren, 1 cor., N. N. 40 fil.

Lista rămâne deschisă. Cluj, la 4 Ian. n. 1908.

Ant. Mandeal, cassar. *Eugen P. Păcurariu* secretar.

— Pentru înzestrarea şcolii celei noave cu recvizite obiecte de intuiţiune au oferit. D. I. Dr. Amoş Frâncu, inspector şcolar. 100 cor. şi d. I. Dr. Iuliu Florian, 40 cor. Fa frumoasă vorbeşte de sine — *Vivant sequentes!*

— În Deva s'a înfiinţat o *tipografie românească*. lucru o tipografie ori unde ar fi. »Patrioţii« din Deva în hotărât să o boicoteze, să nu-i dea nimic de lucru. În acestei proceduri desigur Românii vor înţelege să dea lucru tipografiei româneşti, şi să nu alege la străini. foii româneşti au hotărât să nu mai iee în seamă nici o ritură, ce li-se trimite, din tipografiilor străine. Ar fi şi timp tipărim tot ce ne trebuie la români, ca să nu ne mai schimbăm limba cea ce nu o pricep. Fireşte de aci nu urmăm că o tipografie românească să se dede a tipări ori ce îi ştie, fiindcă aceea cutează a abusa de limba românească.

— »*Călimdarul de la Cluj*« pe 1908 este foarte frumos interesant, cinstit şi cu caracter cultural. Are 10 strălucite ilustraţiuni şi costă numai 10 cr! Bun a se lăţi printre ţerari. A se adresa la secretarul »Asociaţiunii« d. I. *Eug. P. Pecurariu*. Cluj, str. Jokai nr. 6.

— Pentru ocuparea alor 16 locuri libere la Masa ştilor academici din Cluj se escrie prin aceasta *concurs cu terminat de 15. Ianuarie n. 1908.*

Petenţii au să dovedească:

- a.) că sunt înscrişi la vreuna dintre facultăţile universităţii din Cluj;
- b.) că sunt lipsiţi de mijloace,
- c.) sporul în studii.

Cei ce au beneficiat la »Masă« în semestrul I. al anului curent şcolastic, vor avea preferinţă încât s'au conformat condiţiunilor.

Petiţiile sunt ase adresa Domnului Dr. Iuliu Florian rectorul »Mesei« în Cluj (Kolozsvar, Jókai utca 6.) Masa se va deschide în 1. Februarie n. 1908.

Direcţiunea Economului.

— Inteligenţa română din B.-Huedin şi jur, invită la producţiunea declamatorică muzicală urmată de dans, care o va

aranja cu concursul universitarilor români din Cluj, Marţi în 14/1 Ianuarie 1908 în sala cea mare a hotelului »Tigris« din B.-Huedin. Inceputul la 7 oare seara. Preţul de intrare: de o persoană 2 cor., în familie (3 membrii) 5 cor. Venitul curat e destinat pentru biserica în înfiinţare din B.-Huedin. Ofertele marinimoase se vor cuita pe cale publică şi sunt a se adresa la cassarul Stefan Pop, preot în B.-Huedin.

— † *Teodor Dumbravă* proprietar în Budateleac, a încetat din viaţă în 19 Dec. a. c. în al 77 an al vieţii, şi al 9-lea al văduviei. Îl deplâng fii: Maria Dumbravă cu soţul său Ieronim Bozac şi Vasile Dumbravă, secretar ministerial, cu soţia sa Emma Pap, cum şi numeroşi nepoţi.

— † *Simeon Petean* bătrânul preot gr.-cat din Jucul-nobil şi-a dat sufletul în 3 Dec. st. n. 1907 în al 79-lea al vieţii, 54-lea al preotiei, 10-lea al văduviei şi al 2-lea al pensiunei. Îl deplâng fii, amândoi preoţi, Ioan Petean în Jucul-nobil şi Iosif Petean în Chernecea şi notari ai districtelor protopop. Maria Petean măr. soţor Iliana Petean măr. Mureşen şi numeroşi nepoţi.

— »Carmen Sylva« societatea română academică social literară în Graz, în adunarea generală din 29 Nov. a. c. pentru anul adm. 1907/8 şi-a ales următorul comitet: Preşedinte: Aurel Dobrescu, stud. med. Secretar: Enea Zeflean, stud. în lit. Cassar: Nicolau Agârbicean, stud. med. Bibliotecar: Eugen Valean, stud. iur.

Poşa Redacţiei şi Administraţiei.

G. M.—in. Nu punem întreg numele pentru că nu suntem de acord. Trebuie să faci altă alegere. În traduceri de asemenea alegerea bună e primă recerintă. Nu te opri la Petöfi. Ce a fost bun s'a tradus deja. »Noaptea« D-Tale s'ar potrivi cel mult într'o revistă antialcoolică. Noi deşi am deschis o rubrică contra alcoolismului, nu o publicăm, deocamdată, nici la aceasta rubrica Altă dată, alegând mai bine, poate să reuşeşti a străbate.

„Lunatecul“. Nu se poate publica. E lipsit de ori ce artă. Ceteşte încă mult, până să te apuci a scrie. Cealaltă... poate... dar numai pe titlul actualităţii. Altă valoare nu are.

D. A. P. Că »Neamul Românesc« îi zice »infectă«, născută din ură, şi că îşi merită numele, ear foaia cea cu loterie desmeardă acest nume, îi dă binevoitoare sfaturi, şi-i urează viaţă îndelungată — asta e simplă chestie de gust şi de cultură. Vorba ceea: spune-mi cu cine te însoţeşti...

D. I. P. în F. Pentru preoţi şi învăţători »Călimdarul Unirei« — cuprinde în aştan şi legea cea nouă şcolară; ear pentru ţărani foarte potrivit »Călimdarul dela Cluj«; costă 20 fil. şi astfel e şi cel mai ieftin.

— **Mai multora.** Despre cărţile primite vom vorbi în nrul viitor.

Registrul publicaţiunilor din „Răvaşul“

1907.

CULTURALE

Adunarea Asociaţiunei pag.	647	Chestia Vajda, cu versu- rile, şi anexele ei,	261
Adunarea învăţătorilor pag.	376	265—288, 347, 372, 404	
Antisemitism la Unguri? pag.	240	Cinstea numelui familiar pag.	24
Apostolie modernă de E- pisc. Prohászka, trad. de Dr. E. Dăianu	450	Concertul din Băseşti	130
Asociaţiunea la Dezmir pag.	541	Concurs literar pentru monografii de comune din jurul Clujului	377
Băile din Sângeorzul ro- mânesc	366	Congresul catolicilor din Austria	747
Biserica, de Dr. O. Pro- hászka, trad. de Dr. E. Dăianu	373	Contra alcoolismului pag.	702 773
Biserica şi ţărănimea (S. I. Chrisostom despre ţărani, ...	692	Credeul creştinului cult, de Ep. Prohászka	476
Blajul pentru şcoale	785	Credinţa şi ştiinţa	806
Cătră tinerimea română, de Dr. Cassiu Maniu pag.	13	Creşterea religioasă la noi	751
Cavalerul binefacerii (St. Havaşi)	571	Cultură şi moravuri	608
Cestiuni ştiinţifice, de Ep. Prohászka, ...	686	Cum să rostim »Cre- deul«?	750
Ceva despre ziarele ro- mâneşti la noi, de Ius- tin Volbură	140	Cu prilejul unei întim- pinări delicate (Agâr- biceanu şi Moţii) de D. Tomescu	38
Chestia şcoalelor	176	De ale noastre, de Iust. Volbură	304
		Din păcatele noastre, de Iust. Volbură	
		Din Sătmar, de George Şuta	128, 535
		Din semnele vremii, de	

- Iust. Volbură . . . 193
 Din viața vechilor creștini, de Dr. Iuliu Florian . . . 85
 Documente culturale 378
 »Domnii de pământ 36
Enciclica Papei și României . . . , 749
Gimnaziul din Brașov, în 1906/7 . . . 501
 Ideea latinității noastre 525
 Informatorii opiniei publice . . . 369
 Intre două lumi culturale, de Dr. Stefan Pop pag. . . 636, 675, 720
 Ludoșul Mureșului 124 pag. . . . 142
 Lupta pentru școale 233
Mănăstirile apusene și orientale . . . 588
O scrisoare de pe Câmpie, de Savu Ținteș 510
Peregrinajul Românilor la Roma 440, 658, 770
Pleacă la America«, de » S. P. S. . . . 433
Poetul Goga și preoții nostri, de Iustin Volbură 201
Port românesc — Odăjdii sfinte 654
Protestul sinodului prot. din Cluj în cauza școlaelor 249
Raporturile noastre cu Biserica, de Ep. Prohászka, trad. Dr. E. Dăianu 728
Reforma școlară în casa Magnaților . . . 339
Reforme în biserica din România 582
Religiunea și munca, de Ep. Prohászka. . . 576
Religiune conștientă, de Ep. Prohászka . . 454
Reuniunea meseriașilor din Blaj 143
Satele și Emigrările, stud. de Ep. Dr. Hossu 407
Sărbărilor culturale dela Băsești 513
Sărbătoarea limbilor (în Roma) de N. O. Brânzeu 72
Scoalele din Blaj, în 1906/7 498
Socialismul și creștinismul, de Geor. Șuta 537
Steaua călăuză, de Dr. E. Dăianu 19
Tipografie românească în Basarabia 365
Valoarea specifică a culturii, de Ep. Prohászka trad. Dr. E. D. . . 528
Veacul crimelor, de Dr. I. Florian 393
»Vino după mine«, de Dr. O. Prohászka. trad. de Dr. E. Dăianu 421
Ziarele de Crăciun 42
Ziarele noastre ca element cultural, de Dr. Tomescu 169

LITERARE

Proză.

- Ajun, schiță de crăciun, de A. Melin; . . . . . 5.
- Antonymus Belae regis notarius, de Dr. E. Dăianu. 462.
- Cartea, arma Românilor Ardeleni, de Bogdan P. Hașdău, ... 591.
- Cuscrele. de I. Pop Reteganul. . . . . 390.
- Desmirul, (acte și amintiri din bătrâni,) . . . . . 548, . . . 580.
- Din Bătrâni, însemnări, 8, 12, 54, 67, 254, 430, 433, 463, 482, 683.
- Din credințele poporului nostru, dela facerea lumii, de Arghir Târnavăanu, ... 738.
- Din Legendele Maicii Domnului, legenda de la Turdaș.— . . . . . 619.
- Din Țara Maramureșului, de Alexandru Albinus. . . . . 158.
- Doliul Neamului — Hașdău și Vulcan, ... 603.
- Doi din familia Parona, de Olga Dorina Poruțiu . . . . . 386.
- Epoca colonisării Sașilor în Ardeal, de ** M. . . . . 290.
- Foaia »Asociațiunei« (Țara Noastră) . . . . . 51.
- Foiletonul ziarelor noastre, de Iustin Volbură . . . . . 55.
- Fragment din Propovedaniile lui Petru Maior, ... 360.
- Hârtii vechi, de Neagu Cârstea. . . . . 761.
- Impresii și amintiri de zile mari (România) de Stans. 15.
- În fața vieții de M. Gorki, trad. de E. I. Torouțiu. . . . . 645.
- Ion Al. Bratescu-Voinești: În lumea dreptății, de D. Tomescu. . . . . 217.
- Iosif Vulcan. † . . . . 598, 629.
- O alegere de episcopi Moldoveni în 1557-8, de Nicol. Iorga . . . . . 153.
- Olga Dorina Poruțiu † . . . . . 53.
- O pildă de la P. Maior, 223.
- O predică de Paști din 1848, — . . . . . 307.
- Moș Ion, sluga Domnului, de A. Melin, ... 254.
- Necrologul lui Hagi Constatin Pop, ... 335.
- Niculae Ionaș †, de ** — 25.
- N. Niles, S. J. de N. O. Brânzeu . . . . . 160, 299.
- Poezii în proză, de Ioan Turgenieff, trad. de Torouțiu. 190.
- Răsunete de primăvară, de »Philosophisches Jahrbuch« 815
- M. Gorki, trad. de E. I. Torouțiu, ... 417.
- Rusalina Șoimanu, de Ionel Trandafir. . . . . 667.
- Schintei albastre, de Gorki, trad. de E. I. Torouțiu. . . . . 458.
- Srisori și inscripții ardelenice și maramureșene de Iorga, recens. de Dr. E. Dăianu . . . . . 9.
- Sufletul românesc, de Olga Dorina Poruțiu, ... 68.
- Supplex Libelus și resp. lui Martin Bolla. »De valachis« de Dr. E. D. . . . . 465.
- Tata, de Björnstjerne Björnson, trad. E. I. Torouțiu . . . . . 745.
- Traducători și editori, de D. Tomescu . . . . .

Un vis, schiță, de A. L. Melin	Povestea noastră, de I. Roşioru,
Un ziarist ideal: Mihail Emi- nescu, ... 321.	pag. . . . . 437.
Valea plângerii în țara Americii, clipe petrecute întră emigra- ții de la noi, de preotul con- tele Petru Vay. trad. din »Bud. Hir.« de * * * . . . . . 752.	Scrisoare dela noi, de I. Roşioru, pag. . . . . 523.
Verşul vlădicului (Bob.) . . . . . 372.	Sonete, de Roşioru, 715, 779.
	Stearul, de I. Roşioru, ... 137.
	Strămoşii, de Ion Roşioru, 174.
	Un glas pustiu, de I. Roşioru, pag, ... 65.
	Un suflet necunoscut, de I. Roşioru . . . . . 353.

Poesle.

A fost numai un vis, de Ion Roşioru. . . . . 497.
Azi, de I. Roşioru 814
Cântare de Crăciun . . . . .
Christos a înviat! de Ion Ro- şioru. . . . . 289.
Clipe de repaos, de Ion Ro- şioru. . . . . 651.
Cuvântul, de A. Vlăhuță, 475.
Departee.. de A. Seca. . . . . 192.
Desamortire, de Ion Roşioru, pag. . . . . 286.
Din Cântarea cântărilor, de Corneliu Moldovanu, ... 684.
Din cronică cobzrnului »In- famule« trad. din ung. 225.
Din noaptea de Crăciun de A. Seca. . . . .
Din popor (Porumbac.) . . . . . 83.
Dor după Italia, de G. Tuto- veanu, ... 60.
Dreptul Simeon, de Dafin (4).
Dumnezeasca lege de N. Bard. trae. de Ion Roşioru, ... 97.
Graiul pâinii, de O. Goga, 35.
Iarnă, de Dafin, ... 122.
Jerfire (D-lui St. Havaşi) de Dafin, ... 590.
Ingropare, de Dafin, ... 797.
La despărțire, de A. Seca, 99.
Pământ! de G. Ranetti, 240.

Crestături.

Activitatea și organizarea de par- tid 768. Adunarea societății pentru fond de teatru, 867. Alegerea dela Reiuş 556. America și Franca 19T, Ancheta învățator. 50. Aniversarul sf. Ioan Chrisostom. 765, Arhieriei gr.-or. în cauza scoalelor. 371. — Crăciun. 49,
Biserica maghiară orientală. 66.
»Brancovici« 121. Carducci 156 Car- ducci și Goga 252. Cathrein S. I 558. Chestiunea naționalităților. 40.
Chestiunea salarelor învețătorești. 82: Cinismul vieții noastre, pag. 1.
Concertul din Gherla de A. Pora, 98. Cum să fie căpeteniile? 49.
Cuvinte de ale lui Bărnuțiu, 371.
Ecadența morală în Franca, 139.
Deschiderea Reichsrathului 404. Din Basarabia 157. Dreptatea lui D-zeu. 702. »Elöre« din Cluj și Albina din Sibiu, 464. Emanciparea femeilor. 507. »Erdélyi Hirlap«. 83.
Halul »Tribunei«. 557.
Idea de stat și votul universal, p. 1. Iezuitismul. 459. Incetarea »Familiei« 81. Intrigile din Cluj 253.
»La Croix« despre Români, 237.
Noul »Syllabus« 509.
Pasivitatea, 338. »Pimen.« 459.

Pobiedonoscev. 238. Preotul. din Lungocești 83. Propaganda catolică în România 508.

Reuniunea argricolă 127, 366. Revolta din Româna, 206, 222. Roma locuta (parochia gr.-cat. din B. Pesta) 701. Românii din America. 33. Rutenii și Românii în Bucovina. 33.

Selbătăcia presei noastre politice. 637.

Ungurii și Rutenii în America. 337. Un protestant către Papa. 173. Un ultim cuvânt pro domo 818.

Visita primariului din București la Viena. 83.

Ilustrațiuni.

1. Băile dela Sângeorzul românesc. (3 vederi) p. 355—6.

2. Biserica românească din Ludoșul-Mureșului. 101.

3. Biserică (veche) gr.-cat. din Timișoara. 729.

4. Noua bis. română gr.-cat. din Timișoara, 733.

5. Interiorul bis. din Timișoara 735.

6. Biserica românească cea nouă din Gherla, 701.

7. Biserica cea nouă din Uifalău-Tămpăhaza...

8. Casa nașterii lui Coșbuc, în Hordău, 649.

9. Casa și curtea parochială din Cluj, 73.

10. Emblema famil. Bob. 34

11. George Trăilă, parochul Timișorii, v. prot. on. 736.

12. Inscricțiia comemorativă din biserica lui Bob în Cluj, 18.

13. Interiorul bis. rom. gr.-cat. din Cluj, 3.

14. Invierea Domnului, după o pictură din bis. rom. din Cluj, 291.

14. † Iosif Vulcan, 599.

Muzeul național din Sibiu, 633.

17. O pagină ist. dintr'un liturgier slavon dela 1558. (în Pata) 145.

18. A doua pag. ist. din lit. slavon dela Pata, 161.

19. O selișteancă la războiu, 655.

20. Piața Beiușului, 691

21. Poetul Corneliu Moldovan, 708.

22. Pogorârea Spiritului sfânt. După o pictură din biserica lui Bob în Cluj, p. 389.

23. Port din părțile Bistriței. 653.

24. Scoala românească din Ludoșul-Mureșului, 51.

25. Stefan cav. Havași Oășanu. 572.

26. Stud. rom. din Brașov, la Pompei, 481.

27. Studenții rom. din Brașov în Roma, 479.

28. Lângă Torre-Anunziată, 483.

29. Spre Bosco-Trecase, 485.

„Răvașul“ Clujului.

»Economul« rap. gen. pe 1906. ad. gen. 211. — 210 Rectificarea d-lui Dr. V. Poruțiu.

Masa studenților 197, 441.

Noua biserică 317. 516.

Reuniunea femeilor S. Maria 197.

Scoala cea nouă românească 260, 383 563, 658.

Sinodul protopopesic . 259

Cărți — Reviste — Ziare.

Convorbiri literare 381, 643. pag. . . . . 664.

- »Dracul în şcoală«, de Aug. Paul, ... 559.
- »Drapelul« . . . . . 777.
- »Epoca Colonizării Saşilor«, pag. 356
- »Familia«, cu prilejul încetării ei, de Iustin Volbură, 84, pag. . . . . 103.
- »Flacări« poesii, de Corneliu Moldovanu, ... 707.
- »Histori of the Orthodox Church in Austria — Hungary' by S. Dampie, London, 1905, rec. de N. O. Brânzeu, . 78.
- »Isus Christos şi Viaţa modernă« . . . . . 607.
- Iubileul „Candelei“ din Cernăuţi, pag. . . . . 584.
- »Mângăierea creştinului«, carte de rugăciuni. . . 711.
- Monografia parohiei rom. unite, din Timişoara de I. Boroš. pag. . . . . 663.
- »Neamul românesc« . 776.
- O carte veche şi rară (Catavasier din 1759.) . . 228.
- Povestea unei cărţi, spusă de ea însaşii, de Vas. Masca.
- Predicile lui P. Maior, de preotul Marga, ... 561.
- »Profesorul Ioan Rossn«, de Dr. Ioan Raţiu, . . . 600.
- »Progresul« din Oraviţa, 775.
- »Răvaşul«, în 1908, . 763.
- »Răvaşul Poporului« . 777.
- »Revista Teologică«, 60, 180.
- Román szó összetétel, de Dr. N. Drăganu, ... 91.
- »Sava Brancovici«, de Dr. A. Bunea, ... 107.
- »Tara Noastră«, ... 775.
- »Teologia Dogmatică«, vol. I. Dr. Vas. Suci, . . . 660.
- »Unirea« . . . . . 778.
- Über Landesnamen Siebenbürgens, de Iul. Martian, 614.
- »Viitorul«, ... 777.

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc şi jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utca Nr. 1**, aranjându-l din nou, aşa în cât corăspunde celor mai gingaşe pofta a timpului present.

Sicriuri de metal şi lemn, — cununi, vestminte pentru morţi, petri pentru morminte şi făclii ţin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Îndeplinesc înmormântări de băieţi dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur şi străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(12-20) EGYETEMI KÖNYVTÁR

Muntyán Petru

Egyetem utca 1 sz.

proprietarul Institutului de înmormântare
Monastori-ut 87 sz. mäsar şi strugaer.

KOLOZSVÁR.

Sibiu

II. 198

— Se primesc agenţi pentru vânzare de lozuri şi hârtii de valoare. Venit lunar de 200—500 cor. A se adresa: »Valuta-Bank«, societate pe acţii, Budapest, Váczi körút 43. —

Noroc bun! În loc de 10 fl. numai 1 fl. 80 cr. costă un orologiu de argint »Gloria«, cu plombă; un orologiu »Anker-Remontoir« de busunar, cu înveliş frumos gravat, cu arătător de secunde, punctuos dimpreună cu lanţ aurit ori argintit, numai 1 fl. 80 cr.

Ofer mai departe orologiu remontoir de Elveţia, prima calitate, aurit, cu frumos lanţ aurit, pentru numai 2 fl. 75 cr. Pentru fiecare garanţie în scris pe 2 ani. Se trimite prin rambursă (Nachnahme), prin Casa de esport, de oroloage alui Kohan. »Uhren-Export Kohans« Krakau, Nr. 331. — Pentru ce nu convine se returnează banii. Multe comande ulterioare am primit.

Predicile lui Petru-Maior

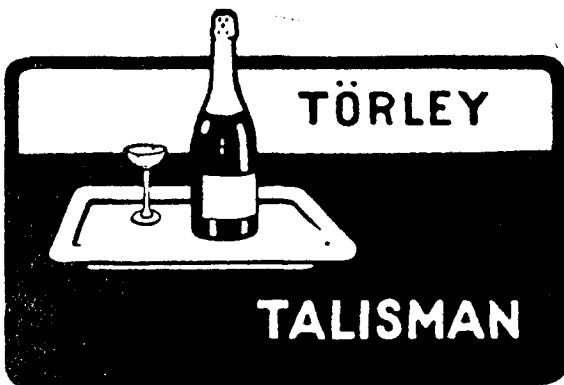
pe Dumineci şi sărbători

— legate la olaltă, vol. I—II, în pânză şi piele —

Preţul 7 cor. + 50 fil. porto.

Volumul al III. îl fac »Propovedaniile« costă 4 c. + 20 f. porto.

A se adresa la »Răvaşul«, Cluj, Jókai u. 6.

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin postă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni escepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	₰. 620.000
Depuneri	» 1.500.000
Esconturi	» 2.300.000

Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru discounturi de cambii și pentru împrumuturi ipotecare.

Filiale în Gherla, Mureș-Ludoș, Pânticeu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Dirrecțiunea.